

YUSİF NƏĞMƏKAR

ALTIMİŞİNCİ YUXU...

Kitabın düsturu:

59 şeir + 1 poema = 60-cı yuxu

“PAPİRUS” nəşriyyatı

Bakı—2015

ALTIMIŞINCI YUXU

YUSİF NƏĞMƏKAR

Bakı, “PAPİRUS” nəşriyyatı - 2015, 164 səh.

Tanınmış istedadlı şair Yusif Nəğməkarın oxucularla yeni görüşü olan bu kitabı müəllifin altımış illik yubileyi ərəfəsində çap olunmuşdur və kitaba müxtəlif illərdə yazılan əsərlərdən seçmələr daxil edilmişdir...

“Çannaqqala-Türkə qala” poeması isə şairin 2015-ci ildəki ədəbi uğurlarındandır.

Nəşriyyatın direktoru: **Ələsgər HÜSEYNOĞLU**

Redaktor: **Asif RÜSTƏMLİ**
*filologiya üzrə elmlər doktoru,
professor*

Texniki redaktor: **Aygün HÜSEYNLİ**

Korrektor: **Səyalə BAXIŞLI**

Y 5204000313 - (003) qriffli nəşr
Q - 666 - 2015

© YUSİF NƏĞMƏKAR
© PAPIRUS

ÜLVİ DUYĞULAR, NƏCİB İDEALLAR ŞAIRİ YUSİF NƏĞMƏKAR

Tanınmış istedadlı və sevilən şair Yusif Nəğməkar yaradıcılığı barədə ara-sıra yazılarım olub. 60 illiyi ərəfəsində onun kitablarını yenidən vərəqlədim və məmnuniyyətlə təsir gücündən yaxa qurtara bilmədiyim yazılara, mövzulara bir də qayıdası oldum... Həqiqətən də kitabdan-kitaba daha da püxtələşən, müdrikləşən, ilhamı ovxarlı bir şairin oxuduğum əsərləri məni dərinləndirənə düşündürdü. Əslində isə tək məni yox...

İllər öncə Yusifin şeirləri, ümumən ədəbi yaradıcılığı, şəxsiyyəti haqqında mötəbər müəlliflərin yazdıqları, dedikləri də bir kino lenti kimi yaddaşımın gözləri önündən keçdi...

Yusif Nəğməkar ədəbiyyata keçən əsrin 70-ci illərində yalnız sırası oxucuların deyil, həm də «ədəbiyyat generalları»nın diqqətini cəlb edən şeirlərilə qədəm basmışdır. Xalq yazıçısı Mirzə İbrahimov gənc şairi dinlədikdən sonra «şairlik Yusifin genində, damarlarındakı qanında, sümüyündə, iliyindədir» demişdi. Hər şeiri, hər şairi bəyənməyən xalq şairi Rəsul Rza isə onun poetik təfəkküründəki novatorluğu görüb «Təsadüf» adlı məqaləsində («Ədəbiyyat və incəsənət» qəzeti, 30 may 1977-ci il) təqdir etmişdi.

Ustadların xeyir-duasını almaq, əlbəttə, gənc şair üçün nə qədər böyük xoşbəxtlik idisə, ondan da qat-qat böyük məsuliyyət idi. Və Yusifin 70-ci,

80- ci illərdə nəşr olunan «Sazın işığında», «Bilsəydim ayrılıqdır» şeir kitabları da göstərdi ki, o, ədəbiyyata, poeziyaya təsadüfən yox, xüsusi missiya ilə gəlmişdir... Həmin missiyanın ideya- estetik məzmununu gənc şair özünəməxsus sadələvh bir iddia ilə belə ifadə edirdi ki,

*Mən inadam,
Yanar odam.
Yanma desən, yanacağam,
Unut desən,
Hər vaxt səni anacağam.
Gəlmə desən, gələcəyəm,
Görmə desən, görəcəyəm
Sevmə desən, seəcəyəm.
Görmək - inad,
Sevmək - inad,
Getmək - inad
Bir məqsədə yetmək - inad.
İnad - uca bir zirvəyə
Üçmaq üçün qanadımdır.
Hər qələbəm, hər zəfərim
Elə mənim inadımdır.*

Özünün bu dünyadakı yerini, tarixi missiyasını öncədən duymaq peyğəmbərlərdən sonra şairlərə verilmiş ilahi bir hissiyattır. Və ona görə də şairlər əllərinə qələm alandan, nə qədər böyük maneələrlə qarşılaşsalar da, çiyinlərində nə vaxtsa asılacaqları dar ağacını daşsalar da, sinələrində güllə yerinin giziltisini hər an hiss etsələr də inadla irəli gedirlər.

Yusifin inadı da belə bir inad idi... Lakin onun iddiası, qüruru ilə yanaşı səmimi (və məsuliyyətli!) bir təvazökarlığı da vardı...

*Bir xəyal atımla min dağ aşırım,
Dağlar sırasında dağ olmaq üçün.
Gecələr ulduzla ulduzlaşırım
Səhərlər səhərlə doğulmaq üçün.*

*Qınayan dostlar da var məni tək- tək...
Arzudan doğulur hər təzə meyl;
«Nəğməkar» sözünü təxəllüs etmək
Özümdən müştəbeh olmağım deyil...*

70- ci, 80- ci illərdə Yusif Nəğməkarın qələmindən (qəlbindən!) süzülmüş elə şeirlər var ki, ya ayrı- ayrı misraları, ya da bütöv məzmun-mündərəcəsi ilə, həqiqətən, bədii tapıntı sayıla bilər... Məsələn, «Bu evə oğul gərək» şeiri kimi...

*Otaqlar bürünüb ipəyə, ala,
Divarlar alışıb qız gülüşünə.
Bacılar min təbə düşür az qala,
Qardaş yox, «qarışa şəxsi işinə».*

*...Dibçəkdə çiçəyin, torpaqda şivin
Hər fəsil nəfəsi yazxasiyyətdir.
Qızları qoynuna alan bu evin
Həyat- bacası da qızxasiyyətdir.*

Şeirdə oğul həsrətində olan ailənin ovqatı o qədər dəqiq obrazlarla təsvir edilir ki, onun gənc bir şairin qələminin məhsulu olduğuna inana bilmirsən. Burada təbii- insani hisslərin bir-birindən doğan bütöv bir kompleksi, üzvü vəhdətdə olan mükəmməl polifoniyası - möhnət, təəssüf, nisgil, ehtiyat, ümid, inam... mövcuddur ki, bütün bunları bir yerə yığmaq, oğulsuz evin mənəvi- psixoloji mənzərəsini canlandırmaq üçün dahi Lütfi- zadənin «qeyri- səliss məntiq»ilə hərəkət etməyi bacaran bir rəssam fırçası lazım gəlir...

*Subay oğlanların söz xəzəlləri
Yağar pəncərəyə, yağar qış- bahar.
Fəqət niyyətində şux gözəllərin
Bu evin nə adı, nə ünvanı var.
...Ana gözlərinə dolan möhnəti
Vaxt olur, bir istək silib itirər;
Tanrı gətirməyən bir sədəti
Bu evə elçilər müjdə gətirər.*

*Ev də əzizləyər pilləkəni
Kişi ayağına asmaqdan ötrü.
Ata qız köçürər,
kürəkəni
Oğul tək bağına basmaqdan ötrü.*

Yusifin yaradıcılığının hələ «təcrübəsiz» dövründə yazılmış «Narlı gecə» şeiri də kifayət qədər təcrübəli, sözün ən gözəlini arayıb axtaran (və tapan!) bir qələmin məhsuludur...

*Deyəsən, kölgəmiz düşüb irəli,
Ürək sözümüzdə yatıb bu dünya.
Əlləri şirəli, dili şirəli,
Nar şirinliyinə batıb bu dünya.*

*Deyəsən, bu gecə dünya başqadır,
Bir gözəl ayılıb bal yuxusundan.
Deyəsən, bu gecə dünya nar dadır,
Məstəm çiçəklərin nar qoxusundan...*

Yusifin 70- ci, 80- ci illər şeirlərində Nəriman Həsənzadə, Əli Kərim, Nüsrət Kəsəmənli poeziyası ilə səsləşən məqamlara təsadüf olunduğu kimi bilavasitə Rəsul Rzadan gələn poetik təəssüratlar, ideyalar, intonasiyalar da var...

*Dünyada ad nə çox,
Amma
Adın adamı yox,
Adamın adı gərək.
Adların rəngsizi,
rənglisi,
Asanı, cənglisi
olur.
Adları ananda
bahar- bahar göyərir,
Anmayanda
payız- payız solur...*

Yaxud, müəllifin “Qanun” şeirindəki təzadların döyüşü axarında uğurla nəticələnən poetik fikir, yeni bədii nəfəs çalarları, qeyri-adi duyğu, düşüncə, orijinal müqayisə predmetlərinin (tikan,

yaşıl, sığallı yarpaq) tapılması (tapıntısı), cavabı yalnız ana təbiətin sirrində olan sualabənzər nəqli misra sonluğu və bu məcmuun dəruni idrakı dünyaya, həyata müdriklik güzgüsündən boylana bilmək qismətidir:

***Qızılgülün budağında
tikan bitib,
Qaratikan kolunda
yaşıl, sığallı yarpaq.
Zərifliyi qoruyan sərtliyə,
Sərtliyi gizlədən
zərifliyə bax!..***

Heç də təsadüfi deyildir ki, Yusifin adı bir təbiət hadisəsinə belə fəlsəfi yanaşması bir vaxtlar görkəmli filosof-şairimiz Bəxtiyar Vahabzadənin də diqqətini cəlb etmiş, onu, necə deyərlər, hey-rətləndirib, vəcdəyə gətirmişdir.

Bununla belə Yusif Nəğməkarın istər 70- ci, 80- ci illərdə istərsə də xüsusilə yaradıcılığının 90- cı, 2000- ci, 2010- cu illəri əhatə edən kamil dövründə elə bir şeirinə, poemasına rast gəlmək mümkün deyil ki, ümumən təqlid, yaxud kimdən-sə gəlmə olsun... Çünki onun orijinal, özünə-məxsus (və daim axtarışda olan, narahat!) poetik təfəkkürü ilk qələm təcrübələrindən öz dastanını (üslubunu!) yaradır.

XX əsrin sonu XXI əsrin əvvəllərində - Azərbaycan (və dünya) tarixinin təbəddülatlarla zəngin bir dövründə Yusif Nəğməkar, elə bilir ki, taleyinə yazılmış şairlik missiyasını həm istedad-

la, həm məhsuldarlıqla, həm də ləyaqətlə davam etdirmişdir. Və davam etdirməkdədir... «Mənə azadlıq verin», «Alın yazım», «Zal ağacı», «Vəslin edamı», «Çingiz çini», «Sevgim- mələklər yuxusu», «Bəsirət gözəli», «Qələm səsi» və s. şeir və poema kitablarında şair üçün mövzu məhdudluğu olmasa da, tamamilə təbiidir ki, milli bir şair olaraq əsasən, xalqı düşündürən, narahat edən, ağrıdan, eyni zamanda qürurlandıran, ruhunu yüksəldən mövzulardan yazır... Və təsadüfi deyil ki, Yusif Nəğməkarın lirik şeirləri ilə yanaşı, vətənpərvər mövzularda yazdığı əsərlərin bir qismi də bəstəkarlarımız tərəfindən nəğmələşdirilərək nota alınmış, həmin nəğmələr sevilən səs sənətçilərimizin - müğənni və xanəndələrimizin ifasında xalqın bədii yaddaşına köçürülmüşdür. Nəzərə alsaq ki, bu gün bəsit, tutarsız söz yığımından ibarət, dinləyiciləri təngə gətirən mahnı mətnləri də az deyil, onda Yusifin aydın, duru, məntiqli, örnək ola biləcək şeirlərinə daha çox ehtiyac hiss olunur.

Hər bir böyük şairdə daxildən, içdən, ruhdan gələn bir Vətən sevgisi olur... Səməd Vurğun, Məhəmmədhüseyn Şəhriyar, Süleyman Rüstəm, Rəsul Rza, Hüseyin Arif, Bəxtiyar Vahabzadə, Məmməd Araz, Nəriman Həsənzadə kimi böyük sələflərindən dərs almış Yusif Nəğməkar da vətənpərvər və bu mənada böyük, nəcib ideallarla yaşayan, həm də narahat bir şairdir. Və onun poeziyasının baş qəhrəmanı Vətəndir desək səhv etmərik...

*«Can» söyləyib verməsək can,
«Can»dan Azərbaycan olmaz.
Qovuşmasa nəfəslə qan,
Qandan Azərbaycan olmaz.*

*...Qüdrət yoğrulsun cürətdən,
Vətən baxmasın qürbətdən.
Əsli yox, quru şöhrətdən,
Şandan Azərbaycan olmaz.*

*Araz xalı- ulduzla Ay,
Qoşa Nura arama tay.
Birləşməsə o tay, bu tay,
Ondan Azərbaycan olmaz.*

Azərbaycanın çətin, ağırlı-acılı günlərində şair Vətənin tərcümeyi- halını öz tərcümeyi-halı kimi yaşayır. Və yazır:

*Dostlarımla şərtimiz var,
Mənə nəğməkar deməyin.
Nəğmədən çox dərdimiz var,
Mənə nəğməkar deməyin.*

*...Bəla bəhri-qəm daşlarım,
Hələ fikir savaşılarım.
Qurumayıb göz yaşlarım,
Mənə nəğməkar deməyin.*

*Bilsin haqqı düzənləyən,
Yaralıyam, hüznlüyəm.
Ey qazilər, sizinləyəm,
Mənə nəğməkar deməyin.*

Şair yuxarıdakı misralarla açıq-aydın bildirir ki, o, həm də ağrının, həsrətin, kədərin, göz yaşlarının, düzlüyün, gerçəyin, haqqın, ədalətin nəğməkarıdır.

80-ci illərin sonu 90-cı illərin əvvəllərində - Azərbaycan xalqının taleyinin həll olunduğu fəvqəladə dərəcədə məsuliyyətli (və tarixi!) günlərdə millətin bütövlüyünü, mükəmməlliyini pozan, onu çaşbaş salan, mənhus təfriqələr, daxili qarşıdurmalar, mənəm- mənəmlik Vətən təəssübü çəkən şairi düşündürməyə, həyəcanlandırmaya bilməzdi... Odur ki, Yusif Nəğməkar hissələrini (və mövqeyini) gizlətməmişdi...

*Özgələrdən nə qorxu var, nə qınaq,
Allah bizi özümüzdən saxlasın!
Düşmənimiz nə qırxdı, nə qonaq,
Allah bizi özümüzdən saxlasın!*

*...Bir- birindən artığımız az deyil,
Hazırəyən ortağımız az deyil,
Yalağımız, yaltağımız az deyil,
Allah bizi özümüzdən saxlasın!*

*Özgəsini nə güdək, nə izləyək,
Özümüzə qənimik, nə gizləyək?!
Özümüzü özümüzdən gözləyək,
Allah bizi özümüzdən saxlasın!*

Bu misralar dahi Sabirin məşhur «öz qövmümüzün başına əngəl kələfiz biz» deyim-etirafını yada salır. Ancaq dahi sələfi kimi «Allah bizi özümüzdən saxlasın» şeirinin müəllifi də

bədbinliyə qapılmışdır. Əksinə, «daxili problemimizi» cəsəretlə açıb göstərməklə sağlam, iradəli, inamlı bir mənəvi ab- hava, güc təbliğ edir... Və bunun üçün özündə qüdrət (səlahiyyət!) duyur. Ona görə ki...

*Gözlərimdən həsrət baxır,
Mən Vətənə oxşayıram.
İçimdən qara qan axır,
Mən Vətənə oxşayıram.*

*...Ağ günüm qara bağlanıb,
Gümanım hara bağlanıb?!
Vücudum Qarabağlanıb,
Mən Vətənə oxşayıram.*

*...Qızıl hikkəm, göy cəngim var,
Yaşıl məslək ahəngim var,-
Bayrağım tək üç rəngim var,
Mən Vətənə oxşayıram.*

Vətənin, xalqın, el-obanın ruhunun tərcümanı olmaq, onun dərdiylə dərdlənilib, şadlığıyla şadlanmaq, qüruruyla qürurlanmaq hər bir Şairin xoşbəxtliyi, daxili, mənəvi zənginliyidir. Yusif Nəğməkar da vətənimizin bu cür xoşbəxt, daxilən, mənən zəngin şairlərimizdən biridir. Və onun «mən bu elin nəğməkarıyam» deməyə haqqı vardır...

Müstəqillik dövrü yaradıcılığında Yusifin əsas qəhrəmanı azadlıq, bütövlük, özgürlük uğrunda mübarizə aparən Vətən olsa da, onun mövzuları, ideya- estetik maraq dairəsi, ilhamının cövlan

meydanı genişdir. «Yanıq Kərəmi»yə oynama, «Sən şeir yazmağı tərgit, Füzuli», «Ay qatar!..», «Səndən özgəsini sevə bilmirəm», «Xudafərin körpüsü», «Kişilər aldanır göz yaşlarına», «Gözəllik müsabiqəsi», «Qıpçağım- Oğuzum», «Ata-Ana dilimiz», «Araz» və s. onlarla lirik şeirlərində şair yalnız yeni mövzu- motivlər kəşf etmir, eyni zamanda dəfələrlə müraciət olunmuş, işlənmiş mövzulara bugünkü düşüncə, zövq səviyyə-sindən baxır... Məsələn, «Sən şeir yazmağı tərgit, Füzuli» şeirindəki kimi...

Məlumdur ki, Azərbaycan xalqı duyğusal, həssas, emosional xalqdır. Və xalqımızın nəzərində şair, bəlkə də, dünyanın ən böyük adamıdır. Tarix boyu biz Nizamilərin, Nəsimilərin, Füzulilərin, Vaqiflərin, Aşıq Ələsgərlərin, Cavidlərin, Səməd Vurğunların hörmətini (şöhrətini!) istənilən ən böyük dövlət və ya din xadiminin nüfuzundan yüksək tutmuşuq... ancaq zaman- zaman şairlərin şöhrətinə şərək çıxmaq istəyən şeir dələduzları da olmuşdur ki, belələri barəsində dahi Füzuli təxminən belə demişdi: çoxları məni təqlid etməyə çalışa-çalışa həm də mənimlə yarışmaq istəyirlər; gərək unutmasınlar ki, mindikləri at qamışdandır...

Qamış at minib şeir meydanına çıxmış «şairlər» Azərbaycanda tarix boyu olduğu kimi bu gündə kifayət qədərdir... Və bu cür «şairlər»in həm artdığını, həm də səslərinin çox müxtəlif mövqelərdən gəldiyini görən Yusif Nəğməkar dahi sələfinə müraciət edir:

*Kimsəyə haqqım yox yazma deməyə,
Sən şeir yazmağı tərgit, Füzuli.
Ulu yaradanı çağır köməyə,
Sən şeir yazmağı tərgit, Füzuli.*

*Alim də, fəhlə də şeir azarında...
Təbii löyün- löyün hər yazarın da...
Elə ucuzluqdu söz bazarında...
Sən şeir yazmağı tərgit, Füzuli.*

*...Kimi sərsəm yazır, əlüstü yazır,
Öz kor aləmində «səlist»də yazır.
Prokuror yazır, polis də yazır,
Sən şeir yazmağı tərgit, Füzuli.*

Heç də təsadüfi deyildir ki, şairin vaxtında (və bədii sözün təəssübünü çəkmək missiyasını cəsəretlə öz üzərinə götürüb!) yazdığı bu şeiri böyük ədəbiyyatşünas, akademik Bəkir Nəbiyevin «Ədəbiyyat və incəsənət» qəzetində çap olunmuş «Nəcib missiya» məqaləsində təqdir etmişdi.

Qətiyyətlə deməliyik ki, Yusif Nəğməkar xalq yaradıcılığından, folklorumuzdan, klassik ədəbiyyatımızdan bəhrələnən müasir şairdir. Həmçinin onun Ana dilimizin doğmalığına, zənginliyinə bələd orijinal üslublu ülvü duyğular şairi olması şəksizdir. Bundan başqa, Yusifin istər lirik sevgi şeirlərində, istər təbiət mövzularında, istərsə də fəlsəfi-psixoloji əsərlərində (uşaqlar üçün yazdığı şeirlərində belə) dil, ifadə aydınlığı, xəyal, idrak-məntiq dərinliyi bərqərarıdır.

“Qələm səsi” kitabının açılış vərəqində yazdığı dörd misraya nəzər salaq:

*Səslər işığıdır ürək deyəninin,
Onsuz gözlər görən çinlənə bilməz.
Qələmin səsinə eşitməyəninin,
Könlünün sədası dinlənə bilməz.*

Atalar sözü təsiri bağışlayan bu misralar Yusifin yaradıcılıq kredosudur. Müəllif təkidlə bəyan edir ki, əlində tutduğu qələmin səsi var və qələmin səsinə eşitməyi bacaranlar şair ola bilər yalnız. Bu poetik hökmə (həm də səmimi) sözə oxucu necə inanmasın?!

Bircə bəndlik “Lövhə” şeiri isə şair təsəvvürünün, təxəyyülünün yaratdığı mükəmməl rəsmdir:

*Yağışa dönübdür göyün qolları...
Min dastan bəs etməz belə çağlara;
Şimşək qələmiylə yazıb yalları,
Bulud avtoqraf verir dağlara.*

Yusifin şeirlərini yadda qalan edən və yaşadan onun fərqli obrazlı düşüncə və ifadə tərzidir:

*Təkcə zəfər dilində
Qan dadı şirin olur...*
(“Qan dadı”)

*Başqa bir misal:
Sənə həsrət gileyimi
xatirənə büküb saxla,
Sevgimiztək itirmə.
Şərti, məcazi, fəlsəfi deyim:
Bu yer mənə yer vermədi,
Məkansız məkana düşdüm.*

(“Məkansız məkanım”)

Müəllif bu misralarla Yerin yersizliyinə yox, Yerdə məkanın, məkandakı “mən”in yerdə yer aramasına işarə edir.

Yaxud:

*Gözlərə səpilən elə bir ovuc
torpaq görkəmində işıqdır insan.*
 (“Bir ovuc”)

Yəni ölənin gözlərinə səpilən torpaq insan qəlbinin nuruna bələndiyindən torpaq adilikdən çıxıb bir ovuc işığa çevrilir. Ona görə də şair insanın bir ovuc torpaq, bir əlçim işıq olduğuna özü inandığı qədər bizi də inandıra bilir.

Yaxud:

*Sözün sahilinə çıxdım,
Bu sahilin sözü bitib...
Ardınca:
Ayağıma cığır geydim,
Bitməyə sözüm ölçüdə.*
 (“Bitməz ölçü”)

Bu misralarda isə şair bitmək və bitməmək, son hədlə bitməzlik əksiliklərində sonsuz ölçüsüzlükdə səfərə çıxan təxəyyülünün sanki qanaqlarını çırpır.

Yaxud:

*Sözündən şəhid olmayan
şairi torpaq götürməz.*
 (“Götürməz”)

*Yenə başqa bir misal:
Qalxan, özünə yer tapar,
Düşənlər özündən düşüb...
Qərib ayrılıq nəğməsi
Durna boğazından düşüb.
("Düşüb")*

Lirik şeirlərdən də bəzi parçalar maraqlı doğurur:

*Eşqimizdən
gücsüzdür ruzigarlar;
Bizi titrədə bilmir...*

Yaxud:

Müəllifin lirik "mən"inin sevgilisini apan qatara söylədiklərindən:

*Gedirsən, ay qatar, qəlbimi dinlə,
Ürəyim atəslə, ahla doludur.
Qayıtmaq istəsən qollarımda gəl,
Uzalı qollarım dəmir yoludur...*

Və son müraciət:

*Nə olar, qurbanın olum, ay qatar,
Sərnişin qəlbimi özümə qaytar.
("Ay qatar")*

Yaxud:

*Göz qapaqları kimi
gecələr görüşürük...*

Və son olaraq:

*Hicranın qəm yükündən
Qorxuram qəlbim sına;*

Bürünüb həsrətinə

Üşüyəm yana-yana.

(“Sevgi şeiri”)

Bu və buna bənzər saysız poetik nümunələr bucağından baxanda bir daha yəqin edirik ki, artıq bu gün Yusif Nəğməkarın Azərbaycan poeziyasında (ədəbiyyatında) özünəməxsus, xüsusi əhəmiyyətli yerinin olduğu tamamilə inkaredilməzdir!..

Yusif Azərbaycan şeirinin bütün vəznlərində şeirlər yazır, hər vəznin də tələblərinə uyğun qanunları, qanunlar içərisində öz üslubi keyfiyyətlərini qoruyub saxlamağı bacırır.

Onun çoxcəhətli yaradıcılığında ənənəvi formada yazdığı bir sıra fərqli cəhətləri ilə seçilib yadda qalan yeni ruhlu qoşma, gəraylı, təcnis və qəzəlləri də xüsusi yer tutur və ayrı-ayrılıqda onların hər birindən çoxlu sayda nümunələr gətirmək mümkündür.

Yusif Nəğməkarın yalnız şeirləri deyil, poemaları da mövzusunun, həcmcə kiçik və ya böyüklüyündən asılı olmayaraq bir nəğmə kimi oxunur. Hər şeydən əvvəl ona görə ki, xalq ədəbiyyatının, xüsusilə poeziyasının ruhunu dərinləndirən mənimsəmiş şairin daxilindən gələn poetik ritmlər, intonasiya, bədii sintaksis, təhkiyə məharəti (və mədəniyyəti!) janrın (poemanın) miqyasına da yüksələ bilir. «Sizli», «Ah- naz- Şahnaz», «Şər şənbə», «Zal ağacı», «Vəslin edamı», «Çingiz çini», «Çanaqqala», «Qurbannamə» və «Bəxtiyar» poemalarının kifayət qədər aktual olan ideya- mövzularını bir tərəfə qoyub təkcə sənət-

karlıq məziyyətlərinə diqqət yetirsək görürük ki, Yusif Nəğməkar poema yaradıcılığı sahəsində nə qədər yenilikçi, nə qədər müasirdir. Onun hər bir poemasının ümumi janrından başqa «xüsusi» janrı da var: poema- anım, poema- elegiya, poema- esse və s. Bu isə o deməkdir ki, şair ənənəvi janr modelinin tələblərini gözləməklə yanaşı ideya-mövzunu daha optimal poetik texnologiyalarla təqdim etməyin üsullarını, formalarını axtarır və özünəməxsus yaradıcı üslub nümayiş etdirir.

O, poemalarında ənənəvi olaraq “proloq”, “epiloq” adlandırılan giriş və sonluq əvəzinə ilk dəfə olaraq “ən ön ün”, “ön ün”, “ünləmə”, “sonlama”, “son ün” və “ən son ün”-lər yaratmışdır. Bunlar da həm məzmun, həm də quruluş (struktur) baxımından təqdir olunmalı yeniliklərdir.

Onun bu yenilikləri özündə əks etdirən “Çanaqqala” adlı poeması tarixi Çanaqqala zəfərinin yüz illiyi münasibətilə keçirilən ədəbi müsabiqənin qalibi oldu. Bu əsər də müəllifinə sağlam ideyası, yeni bədii mündəricəsi ilə geniş oxucu auditoriyası qazandırdı. Türkün şanlı zəfərinin uca tərənnümü Yusifi həm də ümumtürk dünyasının öyümlü, sevimli nəğməkarına çevirdi!

Əsərin maraq doğuran təqdirəlayiq bir cəhəti də müəllifin Çanaqqala savaşı ilə Qarabağ dərdimiz arasında bədii paralellik yaratmağa can atmasıdır:

*Dərdli Odlar yurdum sərdar qaladır,
Neçə döyüş burda, neçə iz burda.
Bu gün Qarabağım Çanaqqaladır;
Seyid Onbaşıyla Mübariz burda...*

Son məntiq isə “ən ön ün” də ifadə olunmuş haqlı bir tənənin nidasıdır:

*Həyat ki şirindir, acı bəs olmaz;
Dünyanın bir ovuc noğulu yoxdur?!
Oğlu şəhid olan torpaq basılmaz,
Torpaq şəhiddirsə, oğulu yoxdur!..*

Xalq şairi, milli mücahid, böyük mütəfəkkir Bəxtiyar Vahabzadəyə həsr olunmuş irihəcmli «Bəxtiyar» poeması Yusif Nəğməkarın, həm də müasir Azərbaycan ədəbiyyatının bu mövzudakı ən mükəmməl əsərlərindən biri, hətta demək olar ki, birincisidir.

Əsərin ən azı üç mühüm məziyyətini qeyd etmək mümkündür:

birincisi, müəllif, şair-mücahidin həyatının, yaradıcılığının və milli istiqlal uğrunda mübarizəsinin ictimaiyyətə məlum tərəflərilə yanaşı nəməlum tərəflərini də təsvir etmiş, onun kamil bədii obrazını yarada bilmişdir;

ikincisi, böyük tarixi şəxsiyyətin obrazı təcrid olunmuş şəkildə yox, müasir Azərbaycan tarixinin mürəkkəb hadisələrlə zəngin kontekstində təqdim edilmişdir;

nəhayət üçüncüsü, ustad-şagird münasibətlərinə həmişə müqəddəs baxan müəllif ustada öz şagirdlik borcunu verməyə çalışmışdır. Özü də aşağıdakı ehtiram ifadə edən poetik misraların dili ilə:

*Göytürk Səməndəri, məslək qanında,
Turan zirvələnmər zirvə sanında,
Qartal xəritəmin yurd dəhanında,
Azərbaycan adlı dildi Bəxtiyar.*

*Səksən dörd daş hördü bir ömür qəsrə,
Səksən dörd can qoydu zamana, ərzə,
Səksən dördü vurub səksən dörd əsrə,
Xalqın arzusuna böldü Bəxtiyar!..*

“Zal ağacı” poeması Yusif Nəğməkarın həm öz əsərləri arasında, həm də ümumən ədəbiyyatımızda istər mövzusu, istərsə də dili, müəllif manevari, təhkiyəsi, improvizə yenilikləri baxımından daha fərqli bir sənət nümunəsidir. Elat-tərəkəmə həyatına bu qədər dərinədən bələdlilik bir yana, bu zəngin (tarixilik baxımından vacib) köçərilik adət-ənənələrinin, elat vərdişlərinin yüksək poetik tərənnümü, müasir libaslı qədim (xeyli arxaik) bilgilərə qapı açmaqla, mübaliğəsiz desək, oxucusunu heyran edir!

Şair əsərdə qoynunda yaşadığı torpağını, kəndini itirmiş, həyatda qaçqın, didərgin statusu ilə yaşayan müdrik, ixtiyar el ağsaqqalı, Zal kişinin dilindən yazır:

*Bəllidir taleyim, bəxtim dünyaya,
Neyçün şimşək olub çaxa bilmirəm?!
A kəndim, gözündən baxdım dünyaya,
Dünyadan gözünə baxa bilmirəm!..*

Təkcə bu poetik fikir poemanın bütün fəsillərinin uğurlu bədii həlli üçün zəruri təməl-başlanğıc-nəticə bərabərliyi rolunu oynayır.

Müəllifin, adlarını təkrarən xatırlatmağı vacib bildiyimiz, Azərbaycan musiqisinin ecazkarlığını ilhamla (həm də səriştəli) tərənnüm edən “Şahnaz-ah-naz”, unudulmaz xalq şairləri Rəsul Rza

və Nigar Rəfibəyli sevgisinə və yaradıcılığına həsr olunmuş “Sizli”, Bakıda 1990-cı ilin 20 yanvar şənbə gecəsindəki qətliamları, günahsız axıdılan, haqq yolunda tökülən qanları əks etdirən “Şər-şənbə”, torpaqlarımızın zorla işğalından bəhs edən “Çingiz çini” (bu əsər haqqında əvvəllər də qeydlərimiz olub), “Vəslin edamı”, XX əsrdə Qazax rayonunun İkinci Şıxlı kəndində yaşayıb yaratmış müdrik el şairi, fəal maarifçi, parlaq ziyalı Qurban Musayevin mənalı ömür və yaradıcılıq yoluna işıq saçan “Qurbannamə” və sair poemalarının hər biri geniş, hərtərəfli təhlil tələb edən maraqlı əsərlərdir ki, onlar haqqında da bu kiçik qəzet məqaləsində mükəmməl, əhatəli məlumat vermək, təbii ki, çətin olardı. Və bu barədə gələcək yazılarımızın bu istiqamətdə mövzulanaacağı istisna deyil.

Müşahidələrimdən belə qənaətə gəlirəm ki, bir xeyli müddətdir, Yusif Nəğməkarın yaradıcılığı barədə mətbuat səhifələrində silsilə elmi-analitik məqalələr çap olunur. Bu da onun əsərlərinin elmi-ədəbi araşdırmalar üçün öz tədqiqatçılarını gözləyən yeni mühüm ideyalar ünvanı olduğunu göstərir...

Yusif Nəğməkarın poeziyası neçə on illərdir ki, həm oxucuların zövqünü oxşayır, cəmiyyətə humanizm, milli-mənəvi dəyərlər, vətənpərvərlik təbliğ edir, həm də ədəbi-ictimai mühitdə böyük rəğbətlə qarşılır... Onun yaradıcılığını hələ gənclik illərindən başlayaraq əgər Mirzə İbrahimov, Rəsul Rza, Bəxtiyar Vahabzadə, Bəkir Nəbiyev, Teymur Bünyadov, Anar, Elçin, Fikrət

Qoca, Musa Yaqub, Ramiz Rövşən, Nizaməddin Şəmsizadə, Nizami Cəfərov, Qəzənfər Kazımov, Vaqif Yusifli, Asif Rüstəmli, Buludxan Xəlilov, Qurban Bayramov, Əli Rza Xələfli, Bədirxan Əhmədov, Alxan Bayramoğlu, Qulu Ağsəs, Əsəd Cahangir... (bütün adları sadalasaq uzun bir siyahı olardı...) kimi müxtəlif nəsilərdən olan ədəbiyyat adamları təqdir etmişlərsə (Yusifin yaradıcılığı və şəxsiyyətinə heyran olan bir çox qələm dostları da ona şeirlər həsr etmişlər), deməli, Yusif Nəğməkar öz dərin məzmunlu insanpərvər, vətənpərvər nəğmələrini hələ uzun illər istedadla, inamla, eşqlə oxuya bilər...

Beləliklə, qələminin səsinin qəlbdən, bəsirətdən süzülüb gəlməsi bizə bir daha onu deməyə inam və əsas verir ki, hələ Yusif Nəğməkar yaradıcılığına dönə-dönə müraciət edəcəyik.

Nizami CƏFƏROV
*AMEA-nın müxbir üzvü,
millət vəkili, professor*

**ƏLİM-
DİLİMİN
QƏLƏMİ**

ARZUM, MƏNİ KÖRPÜ ELƏ...

Tək göyə baxıb gəlmişəm,
Yağmurlanan cəm olmağa.
Mən Yerdən qalxıb gəlmişəm
Buludtək əlçim olmağa.

Ulduz çevrəsinə yolam,
Kaş, Günəşə yaxın olam!..
Öz-özümə sirt-sualam,
Gəlmişəm “neyçün?” olmağa.

Səslədiyim səsime yar,
Ünümün ön mənası var...
Yerlə göyün təması var
Gəl əkin-biçin olmağa.

Gözlərini qırpma elə;
Qollarımı çırpı elə,
Arzum, məni körpü elə,
Keç üstümdən çin olmağa.

SÖZ - ŞEİR

Sözlə şeir əkizdir -
Bu ki sirr deyil:
Amma
Şeir sözdür,
Söz şeir deyil.

RƏSULUYAM

Sonu görünməz səhranın,
Çölün, düzün rəsuluyam.
Könüllərdən qopan ahın;
Dilsiz düzün rəsuluyam.

Duman dağları oyubdur -
Ağ başın döşə qoyubdur.
Həyat rəddinə uyubdur;
Qalan izin rəsuluyam.

Bu yazını yazmış yazan;
Mizamdadır çətin, asan.
Min aləmi görüb susan
İki gözün rəsuluyam.

Ali anan cil-ciləyəm,
Dil-diləyəm, əl-çiləyəm...
Nəğməkarı elçiləyəm
Tanrım sözün rəsuluyam.

ƏLİM-DİLİMİN QƏLƏMİ

Əllərimə söyləmişəm:
Əməlini əlinlə yaz.
Öz əlimlə yazmaq peşəm,
Özgə əldən yazan olmaz.

Mən yazıram sevincimi,
Yazıram dərdi, ələmi.
Əziz tutar söz incimi,
Əlim - dilimin qələmi.

Əlim əllərdən halı da,
“Əl tutan əl ələ dəyər.
Özgə əlin sığalı da
Saçlarımda qəribsəyər.

Əlim “xeyr”im, əlim “bəli”m,
“Olmaz” ol-dan qaçılmasın!
“Salam!”a uzanan əlim
Ehtiyaca açılmasın.

Rəbbin əlidir bu aləm;
Qalxıb “yox”u tələf eylər.
Əlimdə tutduğum qələm
Əllərimi “əlif” eylər...

ANAMDAN YADİGAR OXLOV

(Anasız ağular silsiləsindən)

Evin bir küncündə tanıdım onu;
Yanıq yeri vardı ucunda bir az.
Donmuşdu elə bil üstünün unu,
Odur, həminkidir, başqa cür olmaz.

Oxlovu görüncə yandım, "ox" dedim,
Oxlandım, qaraldım girdə sac kimi.
Ana həsrətimə əlac yox - dedim,
Oxlovu köksümə sıxdım ac kimi.

Bu həmin oxlovdur - boy atmadığım
İllər şax qəddini heç əyməmişdi.
İsti yuxa üçün uzatmadığım
Əlimin üstünə az dəyməmişdi.

Bu həmin oxlovdur - silkələnərdi
Həddini aşana, coşub - daşana.
Ocağı eşəndə közə dönərdi;
O yanıq yeri də ondan nişanə.

Evə də gərəkdi, qonşulara da,
"Dincliyi" yox idi bir məqam, bir hov.
Çörək sovqatıydı xeyrə, şərə də,
İndi bir bucağa söykənib oxlov.

Tale "bəxşiş"ini məndən almadı;
Ana nisgilini qəlbim daşıyır.
Bağrıma basdığım anam qalmadı,
Bucağa söykənmiş oxlov yaşayır.

Xoşbəxtdir analı oğullar hələ,
Yəqin çox acını duya bilməzlər.
Yüz qadın yüz oxlov götürüb gələ
Bir ana dərdimi yaya bilməzlər.

Oğul, qız görməsin heç ana dağı,
O dağın möhnəti dağlardan ağır.
Hər oxlov altında yanan ocağın
Tüstüsü qıvrılıb tərəmdən çıxır.

Oxlov xəyalımı çəkir min yerə,
O, çarpan qəlbimdən qanlar axıdır.
Kövrək təsəllidir, şirin xatirə,
Həm də oxlov adlı hicran oxudur.

**GİZLƏDİN ANAMIN
PALTARLARINI**
(*"Anasız ağular" silsiləsindən*)

Yol çəkən gözlərim məni saraldıb,
Hanı ocağımın şöləsi, hanı?!
Bu dərd köynəyimi yaman daraldıb,
Gizlədin anamın paltarlarını...

Onsuz gülüşüm də qəmdi, nisgildi,
Ağya köklərəm könül tarımı.
Anam torpaq geymiş həsrətli dildi,
Gizlədin anamın paltarlarını...

Siz ümid aparın sabaha öncə,
Anasız yollarda analı gedin.
Ancaq toy günümdə mağar boyunca
Süzməz paltarları daha gizlədin...

Gizlədin, görməyim bircə gülünü,
Açılmır könlümün gülü haçandır.
Gizlədin donunun o çil-çilini,
O ipək mirədi, o çit də andır...

Tutun o dəsmalın siz yasını da,
Evində hər şeyə hopurmuş insan.
Əbədi tənhalıq "libasını" da
Ana itirəndə tapırmış insan...

Ana ölümünü anmağım ağır,
Analar anılmaz olurmu görün?!
İtmiş xəyalıyla yanmağım ağır,
Doğulmaz analar ölürmü görün?!

Qərar tutmadığım anlarımda mən,
Kədərlə döyüşsəm, ruhum basılar.
Anamın xınalı saçını örtən
Şalın saçağından səbrim asılar...

Gizlədin, nə varsa, siz olan-qalan,
Baxmayım onlara mən yana-yana.
Həsərət üşüdəndə bürüncək olan,
Yaşıl adyalını qoyun bir yana...

Anam ocaq çatıb ətəkləyərdi,
Çöküb ətəyinə yuxanın buğu.
"Alt evdən önlüyü tapın" -deyərdi...
Yox, indi gizlədin, məni qəm boğur.

Ağ ləçək, boz yaylıq... nələr anıram...
Andıqca acılı xəyalım daşar.
Anasız qalmışam, elə sanıram
Hönkürsəm, cahan da anasızlaşar!..

...Gizlədin onları siz, bacılarım,
Bircə mən alanı qoyun ortaya.
Bütün boxçaları açın, axtarın
Bir də mən olanı qoyun ortaya.

Uşaqlıq çağıma qaytarın məni,
Analı günlərin tamını duyum.
On iki taxtalı tuman üstünə
Gətirin, bir anlıq başımı qoyum.

O yun koftanı da tutun üzümə,
Boynuma dolanan qolundan öpüm.
O qara çarşabı verin özümə,
Anamı ağlayan gözümə təpim.

Sonra da gizlədin, qalmasın üzdə,
Üstünə bir sükut boyası yayın.
Gözümdən hər şeyi gizlətsəniz də,
Ana kədərimə siz toxunmayın...

22 iyun 1985-ci il, Aşıxlı

SU, YUXUNU MƏNƏ DANIŞ...

Ayıq axmaq da aldaniş;
Yuxum gəlmirsə, neyləyim?!
Su, yuxunu mənə danış,
Sənə gerçəyi söyləyim.

Nəm qoynundan yol ver hələ,
Mürgülüdür yazım, qışım.
Oyat məni, “Qaragilə”,
Yuxumu sənə danışım.

Dalğın-dalğan tanış mənə,
Ləpə dilli bir ozanam;
Su, nə gördün danış mənə,
Babamtək yuxuyozanam.

Sahil ümidini qırma,
Gözünü açsın oyanış...
Ağzına su alıb, durma,
Su, yuxunu mənə danış...

Danış başından keçəni,
Nə görmüsən illər boyu.
Yaxmış bir qurtum içəni -
Alovmuş Arazın suyu...

Sən arxamca atıl, yürü,
Zirək ötüb, ertə yetim.
Qarı qaytar, qoru qoru,
Od-su arasında bitim.

Çapar qəm belibükülü
Çəp yəhərdə düz durmaqdan.
Üzümün suyu tökülüb
Göz yaşına üz vurmaqdan...

Ey Araz, bir yol da sən din,
Qoy səs-sədan gəlsin Haqdan.
Daha qabar olmuş dilim
Suya yuxu danışmaqdan...

Axarını əyəmmirəm,
Su, görmədim səndə yanlış...
Mən nə gördüm, deyəmmirəm,
Sən yuxunu mənə danış

Səndə məni görmək asan,
Güzgünə baxıb gedərəm.
Sən yuxunu danışmasan,
Sənintək axıb gedərəm...

BİTƏM KÖLGƏN DÜŞƏN YERDƏ

Məni, gəl, səsləmə hər dəm.
Dərd sinəmi deşən yerdə...
Yüküm - fikir, ünvanım - qəm,
Nə işim var o şən yerdə?!

Ötdün ruhuna sakinlə,
Qərar verdin qəlb hakimlə...
Göylərə qalxdım sevgimlə,
Həsəratimlə üşən yerdə.

Sən sirr-kitab, mənə əyan...
Necə səni oxumayam?!
Mən bir sevgi toxumuyam,
Bitəm kölgən düşən yerdə.

Orda varlığım öyülər.
Günəş sayənə əyilər.
O zaman Nəğməkar söylər:
-Yerim ən möhtəşəm yerdə!..

NECƏ DOĞULARDI?..

Niyə görüşməyə can atırıq biz?
Kim deyir uzaqdan əl-ələ çatmır?!
Hicran böyüdübdür sevən qəlbimiz,
Böyümüş o "körpə" yenə də "yatmır" ...
Baldan şirin olub ayrılıq zəhər,
Heç bilə bilmirik nədir bəlamız.
Səninlə görüşə bilsəydik əgər
Necə doğulardı həsrət balamız?..

KEŞİYİNDƏ DURMUŞAM

Köynəyimdir al Günəşin şöləsi,
Eynəyimdir şəfəqlərin haləsi.
Yel gətirmiş yağmurların jaləsi...
Küləyimin keşiyində durmuşam.

Ön addımda bir atılan iki var,
Son addımın sirr atılan ilki var,
Ələyibdir illər məni o ki var...
Ələyimin keşiyində durmuşam.

Fikrim məni atıb çılpaq üstünə;
Ağzı nədir ürəyimdə səs dinə?!
Söz ruhumu bələyibdir qəsdinə,
Bələyimin keşiyində durmuşam.

Qayğıları götürmüşəm
çiynimə,
Əzabları geyinmişəm əynimə,
Zirehim qəm, dərdlər
gəlməz eynimə;
Taleyimin keşiyində durmuşam.

KÜNC

Ruhumda, genimdə göylər arzusu,
Bir daxma küncündə dünyaya gəldim,
Bu tale qisməti, alın yazısı
Nədirsə bu ahıl çağında bildim...

Yetdi məktəb vaxtım, kür olub hər an
Yersiz havalanıb fəzalanmışam.
Riyaziyyat dəftərim olmadığından
Küncdə ayaq üstə cəzalanmışam...

Nura qərq etmişəm hər gündüz, gecə
Xəyal qarasını, fikir bozunu.
Bəs küncə qoyulmuş bir süpürgəcə
Süpürə bildimmi sözün tozunu?!

Ansaq, qiymətlənər incitəki söz,
Dilə dolaşdıqca hikmət kəsb edər.
Bu zindan ağzımın küncündəki söz
Bir dodaq küncündə xalı vəsf edər.

Bəzən işıq olub işıqdan ötə,
Küncün zülmətində çırağ gəzənlər.
Harınlıq küncündən baxıb millətə
Ortalıqda yeyib, qırağ gəzənlər...

Çətin ki, gileyim susa, ya bitə,
Etiraf bənzəyir ali vəhyə də;
Küncdən göz yummuşam vara, dövlətə
Küncdən boylanmışam vəzifəyə də...

Yenə də hazıram küncdə durmağa,
O mənə dözümlü himni verdi.
İlham, təb tarında mızrab vurmağa
Həyatın ən sarı simini verdi...

Dünya gülümsəməz kədərlə, yasla,
Kaş küncün əzabı sevincə dönə!
Küncə sıxılanlar, sınımayın əsla,
Mən bir haqq küncüyəm, sığının mənə...

YAŞIM

Yaş altmışdır, sözdə də
Mənə gənc deyir hamı.
Qoy desinlər, yüzdə də
Qocaltmaram ilhamı!..

SƏS XOŞBƏXTİ

Səsin gəldi qulağıma,
Milyon-milyon səsin içindən
ürək döyüntülərini
tanıdığım kimi
tanıdım onu.
Sən oldun
qulaq həyatımın əvvəli;
İlkin səslənməyimin sonu.
özün gəlmədən
səsin hardan gəldi belə?!
Qəsdimə duran hənirini
Duyğularımın yaddaşına
keşikçimi qoydun bilə-bilə?!
Mən - səslənən,
Sən - səslədiyim.
Hər ikisi -
qoşa yanıqlı neyim...
İç səsimlə səslədiyim,
iç səsimin titrəyişi -
Kəc əsimlə süslədiyim,
Səsin gəldi qulağıma.
Bağrıma basıb
səsinin xəyalını,
Öpüb səs sürətini
Səs sürətilə dolmuşam.
Səsin gəldi qulağıma,
Heç kəsin xəbəri yox,
Səs xoşbəxti olmuşam.

SƏNİN GÖZƏLLİYİN NƏYİMƏ GƏRƏK?!

Hər an işıldayıb Aylanan gözəl,
Sənin gözəlliğin nəyimə gərək?!
Dəmadəm yüz yerə paylanan gözəl,
Sənin gözəlliğin nəyimə gərək?!
Səndən günəş olmaz, səndən Ay olmaz,
Nurunu hər yana elə yay, olmaz.
İsmətdən, namusdan, gözəl, pay olmaz,
Sənin gözəlliğin nəyimə gərək?!
Sınma nəfsin qulu, məqam pərisi,
Az deyil o gözün, qaşın hərəsi.
Elə gözəlliğin öz müştərisi...
Sənin gözəlliğin nəyimə gərək?!
Bu əda yanlışdır, ya da yalandır,
Axırı əvvəldir, əvvəli sondur.
Madam gözəllik on, doqquzu dondur,
Sənin gözəlliğin nəyimə gərək?!
Eşqin solğun boya, saxta rəngdisə,
"Sevirəm" deməyin cəfəng cəhddisə,
Dilində yalanın min ahəngdisə,
Sənin gözəlliğin nəyimə gərək?!

Zirvədə günəşim, sisim olmayan,
İçimdə hönkürən səsim olmayan,
Qalınca, öluncə bəsim olmayan,
Sənin gözəlliğin nəyimə gərək?!
Qəsdinlə qəlbimdə qala bilmədin,
Könlümün telini çala bilmədin,
Sən gözəl mələyim ola bilmədin,
Sənin gözəlliğin nəyimə gərək?!
Ey ulu gözəllik, sənin balanam,
Sanma gözəlliyi gözdən salanam.
Əsil gözəllərdən ilham alanam!..
Sənin gözəlliğin nəyimə gərək?!

BÖYÜMÜŞLƏR GÖRMƏSİN

Körpə quşların
xırdaca qanadları olur.
Həm də
hələ o qanadlar
Onları qaldıra bilməsə də,
Uçmaq inadları olur.
Qanadlanmada ruzu,
İnadlanmada arzu...
Zaman ötsün,
Körpələri böyütsün.
Təki sonra
böyümüşlər görməsin ki,
yoxmuş böyüdənin
əllərinin duzu...
lələk-lələk
tüklənib böyüyənlər
Mələk-mələk qınamasınlar
zaman “quduz”u.

HƏYAT MÜŞKÜLÜ

Mənim suallarım var - cavabsız
qalıb hələ,
Gərəkdir ömrüm, günüm, “neçin”lərə
yovuşa?!
O necə aydındır ki, aylı gecədə belə
İnsan oğlu can atır aydınlığa qovuşa?!

Kimi zindan küncündə gen düzünü bəyənmiş,
Kimi əyri köçündə dümdüzünü axtarır.
Kimi zülmət içində gündüzünü bəyənmiş
Kimi gündüz içində gündüzünü axtarır.

Hər sökülən dan yeri göyün də faş gülüdür,
Yaşıl çəməninin özü - yaranışın tünd üzü...
Hər ikisi həyatın yozumsuz müşkülüdür:
Gündüzün aydınlığı, aydınlığın gündüzü...

SƏSİM GƏLMİR?!

Səsin öz sözü var, sözün öz səsi,
Düşünmək bacaran dinləyə bilir.
Könlümün bir nəğmə ötmək həvəsi
Min səsin səfini çinləyə bilir...

Səsi düşüncədə tapan toxtayıb,
Sakitlik önündə titrəyib əsmə.
Başın səs yoluna pambıq tıxayıb,
Haqq səsin başını pambıqla kəsmə.

Fikrim səslənəndə mən susaydım kaş,
Sükutum içində söz çeşid-çeşid...
Mənə - səsin gəlmir - demə, a qardaş,
Sözümə qulaq ver, səsimi eşit...

BOĞDUM HƏSRƏTİMİ

Tər lan tə bim qıyya çəkdi,
Çox sözü mü çox nazladım.
Dərd sinəmdə sitəm əkdi,
Aş ıx burdum, sim sazladım.

Nalə nə ğmədən öncə mi?
Göz yaşı üz də incimi?
Aş ıb-daş an sevincimi
Kədər imlə tarazladım.

Ah bu saz ın kökü zildi!
Barmaqlar ım telə dildi.
Mızrab tutdum, elə bildim
Həs rət imi bo ğazladım.

GÖRÜNMƏK

Təzə bəhanəndir “görünməməyim”,
Şükür ki demirsən gözə girirəm!..
Baxan gözlərin də olmur köməyin,
Neynək, mən ki səni yaxşı görürəm!..

Yersiz görünmədim, gəl ötmə dil-dil,
Yoxsa, qürur əkib, məğrur bitməzdim.
Əgər gözlərindən olsaydın zəlil,
Korluğu başına qaxınc etməzdim.

Hikkən hövsələni yaman daşdırıb;
Kin-küdurətinə çarə bilmirsən.
Səni “görməzliyin” elə çaşdırıb,
Görünməyimi də görə bilmirsən...

İLAHİ, VERDİYİN DƏRDLƏRƏ ŞÜKÜR!

Nə qədər dərd verdin bu millətə sən...
İlahi, verdiyin dərdlərə şükür!
Saldın min cəfaya, min zillətə sən...
İlahi, verdiyin dərdlərə şükür!

Keçdi sinəm üstədən bu dərd yol kimi,
Boynuma dolandı doğma qol kimi.
Dərsiz dərd çəkərdik dərdli qul kimi,
İlahi, verdiyin dərdlərə şükür!

Alıb çoxumuzu səbir apardı,
Tutub əlimizdən nə bir apardı!..
Cavidi, Müşfiqi Sibir apardı...
İlahi, verdiyin dərdlərə şükür!

Hər qışın içində bir yaz vermişən,
Çox baş verdiyinə qapaz vermişən?!
Nədən azadlığı çox az vermişən?!
İlahi, verdiyin dərdlərə şükür!

Dərd var ki, başına yağar şabaşlar,
Dərd var, İlham verər, qaynar təb aşılar,
Dərdə mübtəladır düşünən başlar...
İlahi, verdiyin dərdlərə şükür!

Bu xalqın dərd çəkən mərdindən iraq,
Çoxun gözüyaşlı fərdindən iraq.
Kef bəxş etdiyinin dərdindən iraq,
İlahi, verdiyin dərdlərə şükür!

ODUN SİRRİ

Pərvanə çox dolanar
Şam-çırağın başına.
Yanar, yanar, hey yanar,
Odu sanar aşına.

Yandırdıqca od onu
Yenə də yanmaq dilər.
Bu uçuşun yox sonu,
Son qərar Haqdan gələr!..

Pərvanə od sirrini
açmaq üçün talanar;
Artırıb dərd-sərini
Bilməcəyə qalanar...

Tapmaq deyil fərd işi,
Tanrı fəhmi bilməkdir;
Pərvanənin gərdişi
Sirr açırkən ölməkdir!..

TƏRK ELƏMƏ

*(Düşmən tapdağında olan torpaqlarımızı
işğaldan azad edəcəyimizə inamla)*

Əl yetməsə o dağlara,
Dərələrə ərək eləmə.
Göstərdiyin görkəzmədi,
Allah, bizə görk eləmə.
Od məndədi, qor arama,
Yarım olsan, yar arama,
Əllərini çək yarama,
Sığalını bərk eləmə.
Dərd-alaçıq, çətin olan,
Beş qarğıdı çətən olan,
Ümid, tərki-vətən olan,
Nəğməkarı tərək eləmə.

YETİMDİR

Yalı aşan qoşa yoldur,
 Zirvələr qardan yetimdir.
 Ətri-gül-çiçəyi boldur,
 Bəs, çəmən hardan yetimdir?!
 Arı sevda pətək deyil,
 Hər naləsaz tütək deyil,
 Könlüm dərdlədir, tək deyil,
 Dil ahı-zardan yetimdir.
 Ay bəllidir parasından,
 Günəş-işiq çarasından,
 Gözlərim göz qarasından,
 Ürəyim qordan yetimdir.
 Ünvansız daş da - itən daş
 Hardadır, atsan, bitən daş?!
 Vətənsiz qalan vətəndaş -
 Bax elə burdan yetimdir.
 Sənmisən eşqi unudan?!
 Həsrət-yaramı qanadan
 Kimsə atadan, anadan
 Nəğməkar yardan yetimdir.

BİR MƏN

Hərərət axtardım, soyuqluq tapdım,
Əlim soyumadı əməllərimdən.
Neçə dan yerinə köhlənlər çapdım,
Yenə də yapışdı qəm əllərimdən...

İqlimdən-iqlimə düşdü duyğular,
Soyuq da, isti də gərəyim oldu.
Hər an gəlib tapdı məni qayğılar,
Tapa bilmədiyim ürəyim oldu...

Qanadlarım qələm - əlim yaraqlı,
Qəlbim sinələrdə; baxt sarır məni.
Mən onu gəzirəm əli çıraqlı,
Ürək də beləcə axtarır məni.

Bu, qəmli könüldü, bu da şən ürək,
Ömür - çaxmaq daşı, qov - işiğımız.
Sənin könlündə mən, məndə - sən ürək;
Bir mən - ikimizin qovuşuğumuz...

LALƏ

Lalə ot deyil,
Torpağın sevgisi,
şeiridi,
Baharın dan yeridi.
Üfüqdən yerə düşən
bir parça qırmızıdı.
Günəşi qazanan üsyanların
Al geyimli qızıdı.
Lalə lalə deyil,
Güllərin kövrəyi,
Göyçəyidi.
Lalə lalə deyil,
Yerin damarında bitən
qançiçəyidi.

UŞAQ QƏBİRLƏRİ

Qəbirlərin ən böyüyü
uşaq qəbridir -
Uşaqlar böyümədən
öldüyü üçün.
Bu qəbirlər çığıra-çığıra
böyük bir anın
qapısından girib içəri.
Torpaq səfərini -
saflıq yolunu
Göz yaşlarıyla
bağlamaq olmaz!
Uşaq uğunmağının son mənzilində -
Güləyən uşaqların qəbirləri qarşısında
ağlamaq olmaz!

TUTMUŞAM

Yol mənə daş-qaya verdi,
Gecə nurlu Ayı verdi,
Günəş ətək payı verdi;
İşığı təzə tutmuşam.

Dizə, düzə döyə-döyə
Dözdüm düzü öyə-öyə.
Sevib can-can deyə-deyə
Qəlbimi közə tutmuşam.

Atmışam könül qıranı,
Anmışam əhval soranı.
Oda salıb qar-boranı,
Tufanla məzə tutmuşam.

Bəxtlə oyunum bitmədi.
Bu hər biri beş etmədi...
Dünya məni eşitmədi...
Dünyamı sözə tutmuşam.

ÜMİDİM BAĞLANIB

Bahar ağacları silkələdikcə
Budaqlar titrəşir tələş içində.
Bulud yarpaqları “ləkələdikcə”
təmizlik doğulur bulaş içində.

Qadın saçlarıdır hörülü şaxlar,
tellər bir-birinə qarışıb yaman.
Döşündə çığrışır fidan “uşaqlar”,
təkcə əsəbimdir sakitlik uman.

Göyümsov “iynələr” xışiltısından
Həmişəyaşillıq döyüşü başlar.
İsinib şəfəqlər mışiltısından
Xəzridən bu yerin öz qışı başlar...

Gövdələr yaşamaq savaşlarında,
Həyatın qolları budaq-budaqdır.
Qara kabusların göz yaşlarından
Yarpaq sevinc əmən təşnə dodaqdır.

Sıxlaşıb düyümlər buğum-buğuma,
Qələmə-qələmə, puçur-puçura.
Pöhrələr, şivlər də həycana doğma,
Dinliksə yad olub hər şam naçara.

Sakitlik, içimdə ağrım-acımdır,
Baxışım sancılıb ala, allığa.
Rənglərin yarışı tək əlacımdır;
Ümidim bağlanıb bu yaşillığa.

AZƏRBAYCAN

Can söyləyib verməsək can,
"Can"dan Azərbaycan olmaz!
Qovuşmasa nəfəslə qan,
Qandan Azərbaycan olmaz!
Keçmişik alovdan, oddan,
Keçmişik doğmadan, yaddan,
Qəbri bilinməyən addan,
Sandan Azərbaycan olmaz!
Var-dövlət yağsa da göydən,
Yer qalxıb baxsa da göydən,
Ağası qul olan bəydən,
Xandan Azərbaycan olmaz!
Çox doğrunu verdik heçə,
Yalana dön biçə-biçə..
Aldandıq and içə-içə,
Anddan Azərbaycan olmaz!
Qüdrət yoğrulsun cürətdən,
Vətən baxmasın qürbətdən,
Əsil yox, quru şöhrətdən,
Şandan Azərbaycan olmaz!
Araz xalı-ulduzla Ay,
Qoşa Nura arama tay!
Birləşməsə o tay-bu tay,
Ondan Azərbaycan olmaz!

DİNƏN KİTAB

*(Türkiyənin Çanaqqala bölgəsində
yol və tarix-olay bələdçimiz olmuş
İrem Ceyhan xanıma)*

Bir gözü Mərmərədir,
Bir gözü Egey onun.
Yolu dağdır, dərədir,
Arar çöllər hey onu.

Sahildən əsən mehlər
İllərdən soraq tutar.
Ruyində qızıl tellər
Üzünə çıraq tutar.

Hələ ki, can telini
Çalmamış eşqin əli.
Vurmuş daşa ləlini
Vurulduğu öz eli.

Sevgisi torpağıdır -
Ana Vətən qucağı,
Göy sular boğazıdır
İlk odası, ocağı.

Qəlbini gözəlliyə
bağlamış ruh bağıyla.
Gözəllik doğmuş - deyə
Onu gözəl çağıyla...

İrem bu gün ün-ayna,
Vaxtın dünən etarı.
Tarixin olayına
Yurdun dinən kitabı...

Qardaşla oğul -
Bir gün çiyinlərində
qəbrə getməyim üçündür.
Bacıyla qız
Saçlarını yolmaqdan ötrü
bir gün xəyala dönüb
Xatirələrində
bitməyim üçündür.
Ata-ana
ölümünə, qalımına
y etməyim üçündür.
Önümdə bir yol dayanıb -
Dayanmadan
üstündə yeriyib
ötməyim üçündür.

BETƏRDİ

Məni soyudan atəşin
Don vurmuş qandan betərdir.
Durub dinməklə nə işin?!
Susmağın ondan betərdir.

Çox sirrin sərfinə varmaq -
Anmaqsız qəsdinə durmaq...
Qəlbi qüruru sındırmaq
Qəlb sındırandan betərdir.

Cümlə səni söz-söz desin,
Hər kəlməni bal tək yesin,
Usandıranda olan kin
Utandırandan betərdir.

Çək Nəğməkar boyda dağı,
Nəymiş şeirin qandırdığı?!
Soyuqluğun yandırdığı
Od yandırandan betərdir.

AYAQ-BAŞ

Qəlbi yerdə qəbir görüb
Qəlbi yuxalan ağlamaz.
Zülm görüb, cəbr görüb
Vardan yox olan ağlamaz.
Bəlalər başa gəlsə də,
Başlar ayaqda ölsə də,
Qəmi olmayan gülsə də,
Dərdi çox olan ağlamaz.
Yağlı vədəsi qoplanan...
Nimçə happası haplanan...
Dərya qazancı toplanan,
Heçi çıxılan ağlamaz.
Yadlar yurdumuza doldu,
Gülümüz gülşəndə soldu.
Nə oldusa, bizə oldu...
Yanıb-yaxılan ağlamaz.
Yoxu yoxuşa qaldırdıq,
Badəni qoşa qaldırdıq.
Ayağı başa qaldırdıq -
Özü yıxılan ağlamaz!..

KÖRPƏ SÖZLƏ DANIŞDIQCA...

Külək qovur, bulud qaçır, göylər göyərir,
Boz yun kimi dumanları yellər əyirir,
Nəmə çətir ağ ləçəklər göztək səyriyir;
Bu çəmənzar könlümdəki gülüm açılır.

Şimşək çaxır, yağış yağır sözün düzünə,..
Qasırğalar kəmənd atır düzün dizinə...
Qaynar təbin, istedadın, eşqin üzünə
Zaman qarı qapandıqca ölüm açılır...

Bildirmədim öz yükümü bir tük də olsa,
Yüklər çəkən bu dünyaya bir yük də olsam...
Cocuqlardan, uşaqlardan böyük də olsam,
Körpə sözlə danışdıqca dilim açılır.

Bir üsyan var, bir nalə var cəh-cəhlərimdə,
Bir acı var, bir “heyif” var bəh-bəhlərimdə.
Hicran odu hey yandıqca bəbəklərimdə,
Gözlərimdən qəm suvaran selim açılır.

Bu kol-kosa yarpaq-yarpaq ünləmə düşüb...
Sakit orman qismətinə dinləmə düşüb...
Bir nöqtədir şəh damlası - cümləmə düşüb;
Çöl vərəqdə təzə fikir yolum açılır...

İSTEDADSIZ

İstedadsız
adsız-dadsız
təamdı,
İstedadsız
odsuz
tiyandı.
İstedadsız adam-
Nadan kələyi,
Vaxtsız əsən səhra küləyi.
İstedadsız adam-
Məhsul verməyəcək əkili,
Adamın özü yox,
Quruca şəkili.
İstedadsız adam-
Sürtük, sırtıq,
Ağzı yırtıq və artıq...
İstedadsız-
Adsız.
Nə kür, nə mağıl...
Kinli,
Xain,
Paxıl.
İstedadsız adam-
Gopdan üzü ağ
Xəyanətə ən yaxın.
Həyatdan çox uzaq...
Harda aş -
orda baş.

İstedadsız adam-
Kəmfürsət, hövsələsiz,
Talançı olur
Yalanın özü kimi
yalançı olur.
İstedadsız adam -
İçilməsi müşkül mey,
Çalınmaz ney.
İstedadsız adam-
Adamdan başqa hər şey...

ÖLÇÜ

Sözlərimi ölçmək üçün
Dilək-dilək addımladım.
Gözüm də su içmək üçün
Təşnə qalıb həsrət daddım...

Uzunluğu - yerdən göyə,
Eni - dərddən dərdə qəddər...
Çəkisi dağ qəddin əyən...
Qandal qadağası həddər...

Könlüm hökmünə məruzdur,
Rəngi - əlvan-qara-ağlı.
Gah hecadır, gah əruzdur,
Gah sərbəstdir - qolubağlı...

Sözüm - boy ölçümə güman,
Qiyəti - can əyarında...
Ölçülmüşəm zaman-zaman
Ölçüsüzlük meyarında...

Sözlə sükut təzadlığı,
Qönçə fikir xəndanı var.
Sözün ölçü azadlığı,
Ölçüsüzlük zindanı var...

Zirək şahin, məğrur qartal;
Uluca söz min adlıdır.
Ölç-biç, uçur, sözdən söz al,
Söz ölçüsüz qanadlıdır...

BOYUNDURUQ

Mən girdə boyunduruğu
Uşaqkən qarımızda görmüşəm.
Sevinə-sevinə yüyürüb
Üzüyola heyvandan qabaq
Həlqəsinə girmişəm.
Tanıyram boyunduruğu:
Bilirəm ki:
Öküzlərin, kəllərin,
Əməkçi əməllərin
Qismətinə yarlıqdı:
Ay maşallah! -
Boyunda boyunduruq
Yaman bəxtiyarlıqdı!...
Boyunduruqdakı boyuna
Yaxşı naz yaraşır, naz;
Onsuz da möhkəmdi, boyunduruq -
Qırılmazdı, qırılmaz!
Sınmaz ağacdən kəsilib,
Bəlkə min dəfə
ehtiyatla,
ya saymazıyana
Ölçülüb-biçilib.
Üstündə yüz məqsədə and içilib...
Hələ seçilib,
köçülüb,
kiçilib.
Düzəldilən gündən
təmənnayla, minnətlə
Kiçik, işgüzar, qoçaq

boyunlara qoyulub,
boyunduruq olub.
Onu təslim,
həm də
sülhsevər əlləriylə
boynuna keçirənlər
Nuh əyyamından
Boynu buruq olub.
Buyurana
Öz buyruğu bayraq olub -
Buyrulana
Öz həyatı buyruq olub.
Əzab çəkən,
Qəzəb bükən
boyunlar da
boyunduruq altında
Boyun yox, quyruq olub.
Boyunduruq içində
O mələyən öküzdü?
Quzu, yoxsa qoyundu?
Yoxsa elə boyundu?
Qoyun boyunduruqda,
Boyun boyunduruqda -
Bilmirəm nə oyundu...

VƏCDİN KÖLGƏSİ

Hər gözüm bir Günəş,
Hər sözüm ulduz olsaydı,
Çılğınlığım atəş,
Susqunluğum - Aysberq -
dağ-buz olsaydı,
Qəlbimin
bəsirətinə girərdim;
Ordan baxıb
Allahın kölgəsini görərdim...
Dünyamız da
yarı işıq, yarı kölgə.
Görünməz ucalıqlar
“Ol!”a addım atanda
Bir gün görərdim ki,
O vəcdin kölgəsi
Bütöv kölgə
Rəbbimizlə bizim
aramızda əriyəsi
səddir bəlkə...

DAL QAPI

Yuxudan durursan söküləndə dan,
Fikrinlə xəyalın min yerə gedir.
Minirsən, düşürsən dal qapısından,
Sanki maşının da dal-dala gedir.
Arxadan qalxırsan iş yerinə sən,
Bilinmir heç səmtin, mərtəbən, yerin.
Özünü qoymusan gic yerinə sən,
Başı gicəllənir öndəkilərin.
Səni daldalayan dal qapılarının
Nifrətlər damına damcılayır hey.
Sadə ürəklərdə xal qapılarının
Söyüşlər belini qamçılayır hey.
Əgər sən bir damla, xalqın dağdısa,
Əyil öp əlindən, dizindən onun.
Millətin önündə üzün ağdısa,
Niyə yaşınırsan üzündən onun ?!
Sən necə irəli getmişən ki bəs,
Geridə durulur keyfin, əhvalın ?!.
Səninçün irəli boylanmaq əbəs,
Fərqi nə varmırsan qabaqla dalın.
Qaçırsan qənşərdən qaçqın halında,
Dal başa çıxarıb arzu, kam səni.
Daldalan, daldalan damın dalında,
Dalına bağlaya bəlkə dam səni.
Səni gəzən gözlər gör nə gündədir ?!.
Axı hər baxışın lal qapısı var.
Bütün gerçəklərin yolu öndədir,
Bütün yalanların dal qapısı var...
Arxayın-arxayın bir bax bu çarxa,
Gör necə dolanır, nə qeylü qaldır.
Sənə arxalanan arxasız arxa...
Sənin bir arxan var o da ki daldır !..

BAŞ ƏYMƏDƏN...

Dünya təkərdi, fırlanır,
Guya, şəkərdi, fırlanır.
Dilim şəkərdi, fırlanır,
Acıya qoşulan varmı?!

Gül-çəmənə çətir üçün,
Gül, sinəmə ətir üçün...
Dostluq nə çox, xətir üçün?!
Heç xətri xoş olan varmı?!

Qeybətlər pıçı-pıçıdır...
Söhbətlər “qıcı-qıcı”dır...
Rəğbətlər qucu-qucudur;
Əməli faş olan varmı?!

Qısadır qayğının əli,
Sığala möhtacdır teli...
Dünyanı yuyan dərd seli
Gözündə yaş olan varmı?!

Yarat, Nəğməkar, öymədən,
Qapı aç, qapı döymədən.
Başını başa əymədən
Başında baş olan varmı?!

PAPAQÇIYA

Dünyanın qiymətli papağı səndə,
Bəs niyə sifariş bu qədər azdı?
Susdun bahalıqdan söhbət düşəndə,
Dedin, bu gün-sabah günəşli yazdı...

Papaqlar alınmır...
Səbəbi nədir?
Qınama baharı, bahalığı sən.
Papaqçı, bilmirsən günah kimdədir?
Məgər bu torpağın oğlu deyilsən?

Bu kasad bazarda yorma özünü,
Müşküldü papağa müştəri gəzmək.
Papaq alınmırsa bağla gözünü,
Ağırdan ağırdı bu dərdə dözmək.

Soyuq nəzər duyub hey susdu yoxsa
Bu fikir papaqlar, məntiq papaqlar?!
Satışa qoyulan namusdu yoxsa
Qaragül papaqlar, əntiq papaqlar?!

Nə xeyri qəzəbin, qəmin, hədənin?
İtkin papaqların hanı məzarı?
Xankəndi, Şuşası əldən gedənin
Bağlansa yaxşıdır papaq bazarı.

Niyə dönük çıxdı qaynar təbimiz?!
Axı çaylar kimi çağlamalıydıq!
Namus gedən yerdə başımıza biz
Papaqmı?
Yox, ləçək bağlamalıydıq!

Kimsə toyuğuna sanma "kiş" elər,
Dəyməz bu bazarda qiymət salmağa.
Torpağı düşməyə satan "kişilər"
Pul da ayırıblar papağ almağa.

Çox "qeyrət" söylədik...
Söz oldu ağı.
Başın hər bəlası ürəyə düşüb.
Bu yurdun uluca qeyrət papağı
Dəlidağ başından dərəyə düşüb.

Qalxaq, mərd oğullar, nə savaşına,
Göz yaşım sellənər təkcə Xaçınsız.
Namusum, ismətim harda yaşınar? -
Kəlbəcər igidsiz, Laçın laçınsız...

İstəyir yüz il də, min il də yaşa,
Papaqsız hər nizam çaş düşməlidir.
Xocalı dərini dərketməz başa
Papaq əvəzinə daş düşməlidir.

Papaq görməyənlər papaq atdılar,
Sonra sağ qaldımı "sağ ol"larımız?
Papaqlı kişilər at oynatdılar,
Ey papaq altdakı oğullarımız!

Baş köklənibdir indi qəlbimiz...
Bir papaq altında bəlkə birləşək.
Bəs hardan tapaq ki, o papağı biz
Qoyub qarşımıza bir fikirləşək?!

SEVGİ VƏ QORXU

Nə var qorxudan sonra?!
Nə var sevgidən irəli?!
Bir əli qorxudur həyatın,
Sevgidir bir əli.
Qorxu-sevgi arxasında,
Sevgi qorxu önündədir.
Sevgi və qorxu
Bir Allahın adında
bir məna yönündədir.

İLLƏRLİYİM (TƏRCÜMEYİ-HALIM)

Elat
Köç yolunda
anamın bir ayağı
Kəhər atın üzəngisində,
Bir ayağı yerdə.
Baxıb gördü ki, bir də
yerdəki ayağını
bərk-bərk qucaqlayıb
yaş yarımliq mən körpə.
Anamın ayağında qalxdım
at belinə kirmişcə.
Zirvəm - anamın ayağına enməyim.
Dəcəl idim,
Cəncəl idim.
“Anamın qulağı dinc olsun” - deyə
Beş yaş yarımında
birinci sinfə -
həm məktəb partasında
oturmağa -
Həm quzu otarmağa
getdim;
Balaca şagird,
Balaca çoban idim.
Otarardım
ac quzuları,
Otara bilməzdim
öz aclığımı -

Könül aclığımı,
göz aclığımı,
Bilməzdim,
İndi də bilmirəm
Uşaqılıqla böyüklüyün
fərqi nəymiş,
Zaman gəminin
ömür sularında
qərqi nəymiş?!.
Hələ ayaqlarım “qaz”a,
əyləcə çatmasa da
Vəliqulu dayımın
“Moskviç”-203” markalı
avtomobilini
sürməyi öyrəndim.
Boyum çatmırdı ki yolu görüm.
Onda ayaq üstə sürürdüm
maşını hər gün.
Dördüncü sinifdə
İlk şeirimi yazdım.
Uşaqkən
Aşıxlıda - kəndimizdə
toylarda oxuyardım.
Onda həm də tar, saz, sinə kamanı
çalmağı öyrəndim.
Uşaqkən yay təttilində
İmamqulu dayımın
restoranında
piti bişirib satardım.
Bir dəfə boşqab
əlimdən yerə düşüb sındı.
Məndən yemək gözləyən adamlardan utanıb

bədahətən söylədim:
“Düşən boşqab oldu,
sınan mən oldum!..”
Sonra ali məktəb -
ali dəb.
Sonra ağıllı təb...
poeziyalar, nəsrilər...
Xırda, iri əsərlər...
Sonra ötkülər,
itkilər,
bitgilər.
Bu ömür nəymiş, ay balam?!
İndi də
Altmışdan sonralara salam!

XOR

Xor -
Basılmazlığın
əzəli adıdır.
Ağıllı qələbənin
namuslu övladıdır.
Sözlərin birliyidi
Səslərin diriliyidi
Xor.
Günəşin
toplayıcı linzalardan
keçən şəfəqləri,
Göy qübbəsinin
səhər ünvanlı üfüqləri
Xordu.
Xordu
yerişi bir,
Addımları bir olan ordu.
Xordu
yağışın bir yerə yağımı,
Dağ oynadan sellərin
Damla-damla yığımı.
Xordu
küləyin
bir səmtə əsimi.
Xor
səslərin ətirlənmiş,
gücə dönmüş,
yuxu qovan nəsimi,
Ya ləngərli səslərin

Yerin təkine,
Göyün yeddi qatına
yetən səsimi?
Bəlkə də...
Qəm, ədalət dinə bilməz
Xor oxuyan ölkədə.
Xor milyonlar oxuduğu
Ölməz nəğmə, şeirdi.
Xorda min-min adamın
Səsi bir, qəlbi birdi.
Xor bir çaydır - keçilməz,
Xorda səslər bir-birindən seçilməz.
Böyüməz xora xor baxan,
Xor oxuyan kiçilməz.
Bir də ki,
səslər də çeşid-çeşid,
Səslər də əlvandı.
Hər səs-ürəyin andı,
səs oyanış, səs çağırış,
Səs qanadlı gərçəkdi,
Sükut şirin bir yuxusa...
Amma nəğmələr içində
Xordan gözəl nəğmə yoxdur,
xalq oxusa...
Naçalo formı

Telefon zəngi:
...Duud!.. Duud!.. Duud!..
Yenə zəng:
...Duud!.. Duud!..
Arayış cümlə:
- telefon borclarına görə..
Abunəçi zənglərə cavab vermir..
Yəqin onun da zənglərinə
cavab verilmir!..
Suallarda yoxdur ətalət,
Cavablardakı
biganəlik devrilmir...

ŞEH

Odlu bir məhəbbət çiçəklər üstə
Gecə sübhə qədər qanad çalıbdır;
Yerlə göy öpüşüb, ləçəklər üstə
Duman dodaqların izi qalıbdır.

QARABAĞ QƏDƏR

İndi fürsət kimi əlimizdən çıxıb,
Sinəmizdə dağ elədiyimiz,
Lap elə ağ elədiyimiz
"hələlİK" kəlməsİtək
dİlİmİzə düşən Qarabağ!
Səbrli nisgİlİmİzİn
oyanmış gözlərİndə gecələyən,
gecəmİzİ heç eləyən
qara kədərdir.
Ya Qarabağ -
Ya qara baxt!
Ayrı ağ gün hədərdİr!
Əgər ağ yuxularımızada gördüyümüz
ağ günümüzə uzanan
bir yol varsa,
onun da boyu
boyuna qurban olmağa
ya boyumuz,
ya heyimiz
ya da çox şeyimiz...
Çatmayan Qarabağ qədərdir...

DÜNƏN

Bu gün hələ bitməyib;
Günlər antək dönəndir.
Sabahım da yetməyib,
Yetmiş olan dünəndir.

O, yetmiş, həm də ötmüş;
Nəyi var bizə bəlli.
Üst qatını toz örtmüş,
tutmuşuq ikiəlli...

Arxalan, ya arxa an
Hər gümanı sınayaq.
Bu gün alış, sabah yan,
Zamanımı qınayaq?!

Biz sabah sorağında;
Görünməz sonumuz - o.
Bugünün bu çağında
Dilək qanunumuz - o.

Bölündük aya, ilə...
Sabah eşqi dözümdür.
Uzundur bu gün hələ,
Dünən olan bizindir.

Yal külüngü qaya çapmaz,
Dərddir sözün haçalığı...
Ucada ucalıq tapmaz
Alçaqlığın ucalığı.

TÜPÜRCƏK*(ŞƏR ŞƏNBƏ poemasından)*

*(20 Yanvar qətləmə zamanı sovet generalı
Ovçinnikovun üzünə tüpürən xalq şairi
Bəxtiyar Vahabzadəyə həsr edilib)*

Şair neyləyəydi-sinəsi dağlı?
O ki öz xalqının bağlı diliydi...
Günahsız qırılan millətin oğlu
Qanlı göz yaşını tüpürməliydi.
Qəhətə çıxanda ən adi söz də,
Qələmi tutanda qübarın donu
İllərcə sürtülüb sırtılmış üzdə
Hünərdi "leysan"a döndərmək onu.
Duyğu qalaqlanıb gün-gün dağ kimi,
Ürəkdə yenilməz ürək olurmuş.
Bəzən hava kimi, su, torpaq kimi,
Tüpürcək millətə gərək olurmuş.
Tüpürülən sifət-xəyanət düzü,
Tüpürən dodaqlar yetiyim idi.
Şairin atdığı bir atım "sözü"
Min il çəkilməmiş tətiiyim idi...
Yalquzaq niyyəti çəkib çətinə
Susduran o haray haqqın səsiydi.
Yırtıcı yağının yad sifətinə
Tüpürmək şəhidlik mərtəbəsiydi.
O an tariximdi qızıl yazıtək;
Xatirə boynuna çələng bağlaram
Gəl, gəl ay qeyrətin oğlu tüpürcək,
Mən səni bağrıma basıb çağlaram.

Sən adi qəzəb yox, adi hikkə yox,
Ölümdün həyatı söndürənlərə.
Bəlkə çoxdan vardın, yoxdun bəlkə yox,
Yolunu gözlədik səninin min kərə
Nitqini dondurub qara Şərin də
Anmaza anlatdın risqin sirrini.
Hər qıraq heykəlin qərib yerində
Görürəm mən səninin kişi yerini...
Tüpurə bilməyən döyməsin döşə.
Halaldır, bax belə ev yiyəsi ol!
İmperiya adlanan əsarətkeşə
Millətin sonuncu "hədiyyəsi" ol.
Sən quduz cəlladın şəstinə dəydin.
Havada parlayan dürr-incim kimi.
Dəhanda uyumuş intiqam idin,
Sıyrıldın qınından qılıncım kimi
Tüpürək - ən şirin arzum, xəyalım,
Mənim sərkərdəm ol, səninin qulun mən.
Səni tüpürənin qadasın alım
Səninin varlığına qurban olum mən.
Tüpürək, zirvəsən məqsədlərimə;
Sən elə məqsədsən, düz əqidəsən.
Çırpınan ürəksən mənim yerimə
Sənə əhsən deyim, qoy bir də əhsən!
Belə silahımla məğruram, şadam,
Qorxu gör ürəyi necə tərək etdi!
Məqamı gələndə tüpürən adam
Zamanın fəvqünə qalxan igiddi.
Min-min ər igidi köpürən xalqın
Qəzəbi ağıdır, acı naladır.
Yalnız köləliyə tüpürən xalqın
Yolu istibdaldan istiqlaladır.

ÖLƏN SUALLAR

Mən hər an
zirvə dumanı kimi
dünyadan gedir,
Hər an
Zirvənin başağrısı kimi
dünyaya gəlirəm.
Özümü də dünyaya
Mən gərəkli bilirəm.
Görəsən, dünya da özünü
Mənə gərəkli bilirmi?!
Bilmirəm,
Dünya bilir...
Ölənsə suallardır,
Bilinməz suallar ölür...
Naçalo formı

"YANIQ KƏRƏMİ"YƏ OYNAMA

Yandırır, sındırır qol-qanadını
 "Yanıq Kərəmi"yə oynama, qardaş.
 Amandır, at getsin kor inadını,
 "Yanıq Kərəmi"yə oynama, qardaş.
 Hicran köhləninin yatıb yalına,
 Ziyadxan oğlunun ağla halına,
 Oyna bu dünyanın qeylü qalına,
 "Yanıq Kərəmi"yə oynama, qardaş.
 O, yükdür - bir dəvə çəkəni olsa,
 Böyükdür - önündə çökəni olsa,
 Eşqin lap zəlzələ təkəni olsa,
 "Yanıq Kərəmi"yə oynama, qardaş.
 Alış Kərəm kimi, əri ər kimi,
 Yaşat qürurunu, qoru ərkini,
 Nərd üstə fırlanan sürtük zər kimi
 "Yanıq Kərəmi"yə oynama, qardaş.
 Həsərsən elinə - Göyçə gölünə,
 Qol aç "Vağzalı"ya, "Heyvagülü"nə.
 Əl vurma Kərəmin sönmüş külünə,
 "Yanıq Kərəmi"yə oynama, qardaş.
 Dəyişdi yüzilin ədasını hey,
 Soldurdun güllərin butasını hey,
 Yandırdın Kərəmin atasını hey!
 "Yanıq Kərəmi"yə oynama, qardaş.
 Bu qədər əttökən, qalib oynama,
 Əlacın Allaha qalib, oynama,
 Dünyanı gözümdən salıb oynama,
 "Yanıq Kərəmi"yə oynama, qardaş.
 Axtar bir dərə tap, dolan, bir dag tap,

Bir Cıdır düzü tap, bir Qarabağ tap,
Oğulsan, oynayan bir keyfiçağ tap...
"Yanıq Kərəmi"yə oynama, qardaş.
Kökündən ayrılсан, yarpaqla oyna,
Götür başındakı papaqla oyna,
Oyunda satılan torpaqla oyna...
"Yanıq Kərəmi"yə oynama, qardaş.
Eloğlum, nə yaman yanağan oldun?!
Millət bu qədərmi oynayan oldu?!
Sən elə oynadın qəlbim qan oldu!..
"Yanıq Kərəmi"yə oynama, qardaş.
Yananlar oynamır, yaxılır elə,
Yanıb külə dönür, yıxılır elə,
Oyun oynayanlar çoxalır elə,
"Yanıq Kərəmi"yə oynama, qardaş.
Uzandı sözüüm də sənin boyunda,
Bu el şənliyində, bu el toyunda,
Oyundankənarsan sən bu oyunda,
"Yanıq Kərəmi"yə oynama, qardaş.

BULAQ ÜSTÜNDƏ

Sus, oğlum,
Susun, övladlarım.
İçinizdə çağlasa da
yeniyməliyin
hay-küy həvəsi,
Bir anlıq susub
dinləyin o səsi;
Eşidin: su danışır,
Susub danışır.
Sanki
Susuzluğa dar ağacı qurub
dağlar qoynunda:
Damcını damcıdan asıb, danışır.
İnsan da su tək
Susub, danışa bilər.
Dost-tanışı,
qohumu, əyalıyla.
Danışa bilər
dilsiz xəyalıyla.
Ağzınıza su alıb,
Susun.
Bulaq üstündə dinməkdir
Sözün çətini.
İndicə
dinməzəcə
başına çəkib
içməyim gəlir
bulağın “söhbət”ini.

ALTMİŞİNCİ YUXU

Altmış ilin yuxusu
Şirin, acı da olub.
Gözlərimin qorxusu,
Başım tacı da olub.

Bu, necə yuxudur, qış
yaza döndü, yaz qışa?!
Mən birini yatmamış
Sayı çatdı altmışa?!

Günləri “bəlkə”ləyib,
Ömrümə həyan dedim.
Altmış il silkələyib,
Yuxuma-oyan-dedim.

Zamandan sapmayanın
Hər an mürgüsü boldu.
Bir çimir tapmayanın
Altmışı hardan oldu?!

Yatağa girdiklərim
Qəlbi közdən elədi.
Bir ömür gördüklərim
Məni gözdən elədi...

İndi altmışıncıdır
Bəbəklərimdə yuxum,
Göz açsam, çox incidir...
Açmasam, necə baxım?!

Bəsdir tərəddüd, sual,
Tək dərd ozan deyiləm.
Gerçəyim-fikir, xəyal,
Yuxu yazan deyiləm.

Çəkdim qəmin çoxunu,
Üzsün həsrəti Yusif...
Qoy bu təzə yuxunu
Yozsun Həzrəti-Yusif.

SƏNDƏN ÖZGƏSİNİ...

O, BİLMƏSİN..!

Gecə-gündüz
İçin-için yandığımı,
Özümü yaddan çıxarıb,
Daim onu andığımı
O, bilməsin..!
Şirin, acı nisgilini
SİNƏM ÜSTƏ QOYDUĞUMU,
Gülümsəyən şəkilini
Göz yaşımıla yuduğumu
O, bilməsin..!
“Səni sevirəm” sözünü
Ona yalan deməyimi,
Müşkülünə, çətininə
Ondan xəlvət köməyimi,
Şux gözəllik timsalına
rəğbətini,
illər boyu xəyalımın
Xəyalıyla söhbətini
O, bilməsin..!
Sevgi yolu yönsüz olmur,
Sanma həsrət sonsuz olmur...
Səksəkəli yuxularım
Onsuz olmur -
O, bilməsin..!
Bilməsin ki,
Ayrılıqdan nə çəkirəm...
Bilməsin ki,
dərd şumlayan
bu qovğanın torpağında

nə əkirəm, nə biçirəm...
Möhtac qalıb
Acıyıram sevincə mən,
Kədər yeyib, dərd içirəm.
Bilməsin ki,
Bir sözünə yüz "can" verib,
Hər gün canımdan keçirəm...
Hər çəkdiyim nəfəsimlə
Onunlayam.
O özüdür hər gün, hər an
Min işvəylə
məni evdən yola salan,
təbəssümlə qarşılayan...
Odur məni dürüst duyan.
Odur mənim tək duyduğum
Onunladır
Gözlərimdən qaçan yuxum,
Onunladır uyuduğum -
O, bilməsin..!
Bilə-bilə bildirirəm
bilməcəmi:
Bildiyimin
Belə-belə bitsin cəmi -
O, bilməsin,
O, bilməsin..!
Sadəliyimi car çəkən,
Öz yükümü
bildirməyən bəşərəm mən.
Onunçün də
O, bilməsin..!
Əgər bilsə,
Öz kişilik qürurumdan

düşərəm mən...
O, bilməsin..!
Həsrətimin dumanında
Baş götürüb azdığımı
O, bilməsin..!
Oxumayın bu nəzmi də
İçimdəki həyəcanla.
Qələmimdən axan qanla
Ona şeir yazdığımı
Tanrı bilsin,
O bilməsin!..

DİLİNİ ŞİRİN ELƏ

Tikanlıdır qızılgül,
Bənzəyirsən gülə sən.
Tikanlı danışsən
Bəlkə bilə-bilə sən...
Bəd üzdən könül sınar,
Sərt baxış nəyə gərək?
Acıdan aləm yanar,
Şirinə möhtac ürək.
Dilini şirin elə,
Bal süzölsün sözündən.
Dinəndə elə din ki,
Gəlim öpüm gözündən
Mənlə belə danışma,
Qıyma, bağıraqan olum.
Dilini şirin elə,
Dilinə qurban olum.

SƏNDƏN ÖZGƏSİNİ SEVƏ BİLMİRƏM

Qəlbimin yarası düyün-düyündür
Allah, bu göynərti sönməzmi bir dəm?
Bilmirəm gücümdür, gücsüzlüyümdür,
Səndən özgəsini sevə bilmirəm

Ag kagızım oldu açılan səhər
Ona göz yaşım ilə adını yazdım.
Eşqimlə bacara bilsəydim əgər
Heç səni bu qədər arzulamazdım

Demirəm, ayrılıq belimi qırdı,
Demirəm nahaqdan eşqinə düşdüm.
Yaxşı ki, yamanlar bizi ayırdı
Yaxşı ki, hicrinlə hər an görüşdüm

Dirilik tapırmış ağrıyan, yanan,
Cəfası şəfaymış qəmin, qüssənin.
Yenidən dogula bilsəydim, inan,
Təzədən oduna yanardım sənini!..

Mənimçün dünyada başqa çiçək yox...
Qeyri gözəllərin gözəlliyi kəm...
Mənimçün ayrı haqq, ayrı gerçək yox,
Səndən özgəsini sevə bilmirəm.

Sən od buludumsan, nurunu ələ
Çiskinin özgədi, sisin özgədi.
Əlini uzatma başqa bir ələ,
Əlimdən tut- deyən səsin özgədi...

Həs-rətin dumantək u-çur zirvədən
Qəminlə güclüyəm, xoşbəxtəm nə qəm?
Həyatı onunçün sevirəm ki, mən
Səndən özgəsini sevə bilmirəm!

BƏSİRƏT GÖZƏLİ

Bu sirrə aydınlıq verə bilmirəm;
Hey yaddaş qalama hörürəm səni.
Gözümü açıram, görə bilmirəm,
Ancaq qapayanda görürəm səni.

Ürəkdən ürəyə duyğu girməyə,
Fikirdən bir atəş qəlpə açıla.
Gözün nəyi gözdür-baxa, görməyə?!
Gərək göz qapısı qəlbə açıla!..

Demərəm, buludda itdin Ay kimi,
Camalı solmazdır bu ayüzlərin.
Rəbb ehsan etdiyi şirin pay kimi
Xətri əziz olur görünməzlərin...

Zahirə çıxmayan söz incimiz tək
Bir fikir zirvəyə bürünməyibdir...
Bəsirət adlanan gizləncimiztək
Özgə bir aşıkar görünməyibdir...

Gözümü yumuram, - sən varsan gözəl!
Göz yumub qalırım sənlə göz-gözə...
Göz açmaq - hər şeyi görməkdir əzəl,
Yumulub görəni gözün-möcüzə!..

Çölü parlaq günəş içindən yanar,
Bəsirət söylədik batinə axır...
Göz açan qönçə də içdən oyanar,
Gözünü yumanlar içinə baxır.

Bəs edər yandırır-yaxdığıın daha,
Bir qəlbi bir kəsə verdiyim sənsən.
Görünmür gözünə baxdığım daha,
Bəsirət gözümün gördüyü sənsən!..

Gözlərin bir haqqı, bir də düzü var,
Gözlərin sözdən də çox sözü olur...
Gözüylə baxanın iki gözü var,
Qəlbiylə görəninin min gözü olur...

Baxılmır hər dilək xoş gün eşqinə,
Böyük məhəbbətlər sonda görünür.
Gözlər ki, yumulur eşqin eşqinə,
Görünməz Allah da onda görünür...

Sən çıxıb gedəndən həsrətdəyəm mən;
Qırılmış qanadla uçan deyiləm.
Səni itirməmək üçün yenidən,
Bir də gözlərimi açan deyiləm!..

QƏRİBƏM

Əllərimi daş qəlbinə sürtməyə
Könül qıran can daşında qəribəm.
Qara ulduz gözlərini örtməyə
Bulud olan göz yaşında qəribəm.

Bu ayrılıq arısından bal əmdim,
Arındıqca nisgilinə bələndim.
Məz özümü iki yerə böləndim,
İndi təklük ağuşunda qəribəm.

Ceyran gözün - baxışımın qəfəsi,
Qara saçın - gecəmin qiyafəsi.
Yaşıl yazdı vüsəlinin nəfəsi,
Həsərinin ağ qışında qəribəm.

Atəşimi ərət görüm nəvada,
Bizi tapan dərdə tapaq dəva da...
Qərib durna sən olmusan havada,
Məndən uçdun, uçuşunda qəribəm.

Gülşənimdin, necə axar-baxardın!
Ömür yolun Günəş kimi yaxardın,
Nəğməkarı sən dağlara çıxardın;
Bu dağımla dağ başında qəribəm.

İKİ DAMLA AH...

1. Çəkdiyim ahlardan
dolmuş buludlar;
Mənim fəryadlarım olmuş
buludlar.

Onunçün baharlar, payızlar,
qışlar -
Sevgimin qəbrinə daman yağışlar...

2. Sənin
Sahili görünməyən
həsrət ümmanında üzürkən
Susuzluqdan yanırım.
Ay aman,
Xəsis ümman
bir damlasını
qıymaz mənə!
Qıymaz ki, içəm.
Üzüb,
yağımın o tayına keçəm!..
O tayda da mənə -
özünü yetirdinmi,
“ağzında su gətirdinmi”
- deyələr?
Həsrətin ümman suyundan
pay düşməyən
damlanı öyələr?!.

Yerə düşməz,
Yerə sığmaz
göz yaşlarım ah kimi
Yerdən qalxıb
Zamansız günah kimi
Göydə göyü göyərtməkçün
İsladar göy üzünü,
Yerdən göyə
ismarlayar özünü.
Ağladan ruzigarın
Bənd olub hər şərtinə
Yerlə göy ikisi də
Yaxın olar,
Şərik olar
Yağmurunun dərдинə...
Yandırmaqçün fələkləri
alısdırıb küləkləri
göz yaşlarım
isladar göy üzünü..

DƏNİZDƏ DƏNİZ

Dəniz civarında Dənizi gördüm,
Bir dərya kimiydi bəyaz bəniz də.
Bir an iki dəniz qəsdinə durdum;
Dəniz sahildəydi, sahil dənizdə.

Könlümü sahilə verdim andan
Dikildi yüz baxış, nəzər də mənə.
Sularda Dənizi gördüyüm andan
Bir ümman göründü Xəzər də mənə.

Onun adı Dəniz, bunun ovqatı;
Qaldım iki mələk sorağındaca.
Dənizin qoynuna özümü atdım
O mavi dənizin qırağındaca.

Ülfətə möhtacdır dərin görünən,
Həmdəmsiz nəhr də talanan olur...
Üzdən ilk baxışda sərin görünən
İçindən atəşə qalanan olur...

Dalğaya atlanıb, sahilə çapdım,
Sanmayın bir eşqə dola bilmədim.
Dəniz kənarında Dənizi tapdım,
Dənizdən kənar qala bilmədim...

SEVGİ ANI

Sevənlər dünyanı görə bilmirlər.
Dünya da onları tanıya bilmir.
Qəlbsizlər qəlblərə girə bilmirlər.
Dünya sevənləri qınaya bilmir...

Özgələrə könül verməsələr də,
Bir dünya sınırlar könül yarını.
Göz yumub dünyanı görməsələr də,
Görürlər öz sevgi dünyalarını.

Dünya pəncərəsiz bir evə bənzər,
Yağar sevənlərin baxışı ordan.
Dünyanı qəlbinin gözüylə süzər;
Sevmək də bir bəsirət anıdır hər an.

Eşidər qulağı qapanan illər;
Hər bağ bir açara qoy kərəm olsun...
Mənim gözlərimi bağlayan əllər
Sevgimə açılan pəncərəm olsun.

**ÇANAQQALA -
TÜRKƏ QALA**
(Poema)

Yusif NƏĞMƏKAR

ÇANAQQALA - TÜRKƏ QALA

(Poema)

Türkün tökülən qanları bihudə gedərmi?
Diqqətlə düşün, yoxsa bu qan həpsi hədəərmi?
Məhəmməd Hadi.

ƏN ÖN ÜN

Həyat ki, şirindir, acı bəs olmaz;
Dünyanın bir ovuc noğulu yoxdur?!
Oğlu şəhid olan torpaq basılmaz,
Torpaq şəhiddirsə, oğulu yoxdur!..

Çanaqqala Tarix Muzeyində UZUN BİR DUYĞULANMA ANI

Muzey bələdçisi - mərhəbə! - deyib,
Danışan silaha, yarağa döndü.
Tarix işığına özü baş əyib,
Sözü zülmət yaran çırağa döndü...

Özündən əvvəl doğular
Doğub, solmayan hər şey.
Özündən əvvəl doğular
Qalıb-qalmayan hər şey.

Bir dön, Günəşə boylan,
Oduna qızınıb yan,
Özünə qədər oyan,
Yoxdur olmayan hər şey.

Hər kəs özündən əvvəldir,
Hər səs özündən əvvəldir.
Nəfəs özündən əvvəldir;
Nəfəs almayan hər şey...

Səslənməz məram hədə,
Özündən önə gedər.
Qəhrəmanlığa qədər
Haray salmayan hər şey.

Dildən əvvəl dil doğular,
Əldən əvvəl əl doğular.
Özündən əvvəl doğular
Adi olmayan hər şey.

Ruh yola çəksə adamı -
Gör nə güzar, nə səfərdir!..
İlk şəhidin son addımı
Əvvəl doğulan zəfərdir.

Namus doğulmuş yar üçün,
Vicdan, fəzilət, ar üçün
Özündən sonralar üçün
Özündən əvvəl doğular.

Vətən üçün görk oğullar,
Cəsur dizibərk oğullar
Millətə gərək oğullar
Özündən əvvəl doğular.

Özgürlük özünü arar,
Özünə qədərdir qərar.
Hələ doğulası nə var
Özündən əvvəl doğular.

ÖN ÜN

Qocalmayan qoca tarix,
Yaddaşını bir təzələ.
Sonunu görə bilmədim
Yönümü tutdum əzələ...

Sadə bir ad daşısan da
Sərt savaqlar şahidisən.
Vaxtla əkiz yaşasan da,
Sən də vaxtın şəhidisən.

Duymusan sirr-illətləri,
Əsrlər görmüş hüsnünü.
Tanıyorsan millətləri,
Tanıyorsan hər nəsnəni.

Həmdəm oldun dosta, yara
Sınamısan hər görkü də.
Yaxşı bələdsən xalqlara,
Tanıyorsan sən türkü də.

Ədəb-ərkan qanununa
O, bələdçi, deyil naşı.
Düzü əymək yasaq ona,
Türkdür haqqın arkadaşı.

Bəd, çətin, sınıq çağında
Sınaq üstə gələn türkdür.
Nur saçıb qəm çıraqında,
Öz dərdinə gülən türkdür.

Torpaq uğrunda tellənən
Ürək teli bir muraddır...
Düşmən önündə sellənən
Göz yaşları ona yaddır.

Od kürəsi - dan yeridir
Alov saçan al didəsi.
Türkün soy-nişan yeridir
Əyilməzlik abidəsi.

ÜNLƏMƏ

Qaşqabaqlı qara bulud
Qara günlər əzabıydı.
Qızıl üzlü qıvrım şimşək
Quru Tanrı qəzəbiydi.

Yorğun rəssam fırçası tək
Solğundur sübhün bənizi.
Soyuq mərmər parçası tək
Sınnmış Mərmərə dənizi.

Qanad çal, quşcuğaza dön,
Quşum dərdə qona bilmir.
Aralıq dənizinə yön
Mərmərə udquna bilmir.

Ünüsulu axan seldən
Qan selov içə-içməyə.
Dar boğazlı Dardaneldən
Gəmi söz keçə-keçməyə...

Hücumlar qəzəb qülləsi
Üzü sevinc yetiyinə.
Bükülmüş toplar lüləsi
Qayaların ətəyinə.

Dağlar zülmə gərmiş sinə,
Sahil dodaqlar qan içib.
İşğal adlı iblisinə
Dünya haqsız bir don biçib...

Comərdlikdən yan keçənə
Yol-yoxuş ah-nalə oldu.
Çanaq-çanaq qan içənə
Hər çanaq sirr-çala oldu...

Dünya çanaq çuxuruna
Qəm səpdi, qəm-tala oldu.
Çanaq içi çıxarana
Küllənməyi bəla oldu...

Bəd bədəllik bölük-bölük
Bədəllik bəd yola oldu...
Hər ötülük, hər kötülük
Kötük, kütük ola oldu!..

Yaxşı duydu yamanlığı,
Dolu daddı dumanlığı,
Yurdun əmin-amanlığı
Savaşa mübtəla oldu...

Qeyrətə kür idi insan,
Heyrətə kiridi insan,
Həyata yürüdü insan,
Ölüm üzüyola oldu.

Dərə sözün mehri dərin
Qaya tapa Yerdə yerin...
Döşə yatan mərmilərin
Güzarı dik yala oldu.

Üzü güldü dərdi-sərin,
Qanı qaçdı çiçəklərin,
Damarı qırıldı Yerin
Bambağrı qan lalə oldu.

Xəbərçilər xəbər yaydı,
Yayılan acı olaydı...
Münəccimlər ulduz saydı,
Gümanları fala oldu...

Dəyərdi, sözlə yazılmaz
Əyardı, əy də, susulmaz,
Namusla torpaq basılmaz,
Eşq, andına qula oldu.

Toplandı daş, çınqıl səsi,
Daşlar qalıb, qala oldu...
Qala - hünər mərtəbəsi,
Hünər, Çanaqqala oldu...

Qaranlıqlar aydın oldu;
Məkrilər - iblis odası...
Döyüslərə meydan oldu
Gelibolu yarımadası.

İki alman kreyseri -
Hiylə nişan qoşa bəla.
Çanaqqala boğazından
Keçirildi İstanbula.

Türkün döyüş libasını
Geyib alman admiralı.
Rus limanlarına sarı
Baxdı yanıqlı-yaralı...

Limanları topa tutdu,
Gurladı göy, titrədi yer.
Rusa qarşı alman fəndi
Bir bilməcə, bir özgə sirr...

Diksindi rus sərkerdəsi,
Səsə döndü fransızlar.
Qalxdı Birləşmiş Krallıq,
Qançün birləşdi qansızlar.

Ağ zirvəni bürüdü sis,
Səsə düşdü neçə qitə.
Rus, fransızla ingilis
Güvəndilər Elizabetə.

Gələn gəmi Elizabetdi-
İngilisin bayrağıydı.
Döyüş üçün nələr etdi...
O, fəlakət darağıydı...

On altı döyüş gəmişi -
Nəhəng dəniz donanması.
Zamanın nifrət cəmişi...
Bir millətin sınıanması...

On altı su əjdahası -
Öndə nə var basmaq üçün.
Üç dövlətin bayrağını
Dar boğazdan asmaq üçün...

On altı od saçan yağı
Üz tutdu Çanaqqalaya.
Ləpə səddi, dalğa dağı
Aşınca düşdü bəlaya...

Qarşıda türk mənliyi -
Nüsrət mina gəmisidi.
Qeyrət, Osmanlı tənliyi,
Tanrı türkün hamisiydi.

Boğazın Asiya tərəfi
Minalanmış qalxan idi.
Qətiyyət - türkün şərəfi,
Zəfərsiz, ölü xan idi...

Osmanlı ordusu topla
Üç gəmini batırmışdı.
Ey yadelli, ha güc topla,
Nəfsini türk yatırmışdı!..

Toplum-toplum topun səsi
Qanlar töküb, nalə ötdü.
Su qovğası, əndişəsi -
Gelibolu müharibəsi
Sona yetdi, belə bitdi...

Amma sözdə asan olur
“Sona yetdi”, “bitdi” demək.
O döyüşün hər anını
yaza bilən qələm gərək.
O qələmin göz yaşına,
Sevincinə Tanrı kömək!..

O zaman ki, toplar dindi
Dənizlər susduğu dildə,
Atəş dilləri qalandı
Torpaq deyən hər könüldə.

Türk soyuna soy anlatdı
Qalxın! - deyən hər soy dili.
Təpər oldu nitqlərə
Mehmet Akif Ərsoy dili:

“Ey şəhid oğlu şəhid, istəmə məndən makber,
Sənə ağuşunu açmış duruyor Peyğamber”
Qəlb göynədən bu misralar
Namaz üstə deyilmişdir.
Heç əyilməz Akif dədə
Haqq duaya əyilmişdir.

“Akif dədə” deyilməyi
Etmiş dizibərk oğlunu.
Şairin sözə enməyi
Qaldırmışdı türk oğlunu.

Haqqa dönmüşdür nədən yol?
Xalq, şairə and içirdi.
Çanaqqalaya gedən yol
Mehmet Akifdən keçirdi.

İÇDƏ SAVAŞ, İŞTƏ SAVAŞ

Gözəl, məhzun,
lətif, əfsun
İstanbulun dövrəsində,
Gelibolu çevrəsində
Qədim Troya sinəsi
Qos-qoca dağ ətəyində,
Arıboğaz pətəyində
Olimp zirvəsinə sarı
mərmilərə sinə gərən
göy dalğalar ağuşunda
yuvalanan
boz köpüklərin gözündən
qan-yaş gedir.
Sular qoynu-
top-top “oyunu” -
dərya boyu
Savaş gedir.
Şərti qələt,
yola bələd
gəmilərdə
İstanbul tək bir ünvana
yox naşılıq.
Məqsədlər boz,
Niyyətlər də qalaq-qalaq,
Etirazlar qəzəbindən
yol daş-qalaq.
Bu yollarda donanmanın
quduz-quduz gəmiləri
yavaş gedir.

İçdə savaş, iştə savaş -
Mehmetciklər ayaq basır
ağrı üstə,
Osmanlının bağı üstə
Savaş gedir, savaş gedir.
Çöllər qalxıb bu savaşa,
Daşlar qalxıb,
Güllər qalxıb bu savaşa.
Sal qayalar,
Dağ tayalar,
Qayalara çırpılaraq
Sellər qalxıb bu savaşa.
Sahil aşan,
Ərşə qoşan,
Seltək coşan
ellər qalxıb bu savaşa.
Bu savaşda
Dan yeritək yanıq bölən,
içdən gələn
qəhrəmanlıq qorxu bilməz,
Hədə bilməz.
Mərd əllərdən yapışınca
Vətən əldən gedə bilməz.
Həmlələrin qarşısında
hər mehmetcik tərər olub,
Bütöv millət səngər olub,
Sipər olub.
Bu məğrurluq qalasını
görən düşmən,
Əmələndən hörümçək tək
özünə tor hörən düşmən
Yol itirib, çaş-baş gedir!-

İçdə savaş, iştə savaş -
Savaş gedir, savaş gedir!..

Çanaqqala - ümid, güman,
Hər yan atəş,
Qara tüstü və toz-duman.
Qan səbrləri daşdırır,
Daşqınlar xəyal çaşdırır...
İtilat dövlətlərinin
qurquduz ordularının
İstanbul tamahı iti...
Gərmiş fani, dövran gidi...
ötür zaman, ötür an-an.
An səbrləri daşdırır,
Daşqınlıq xəyal çaşdırır.
Amma çaşmır türkün ağı,
türk qeyrəti.
Yenə, yenə bəd üzlərin,
Bəd gözlərin
İstanbul tamahı iti...
Min doqquz yüz on beşinci
İlin aprel günlərində
O Daxiliyyə naziri
Tələt Paşanın təklifi,
Məsləhəti, təklifiylə
Xalq sevdiyi ziyalılar -
Qəfil düşmən həmləsindən
Dixsinərək üşənənlər,
Gecə-gündüz
İstanbulun taleyini

düşünənlər
Bir toplantı keçirdilər.
Vətənpərvər,
Millətsevər ziyalılar
Min təlaşla, min duyğuyla
tükü tükdən seçirdilər...
Hər fikirdə incə diqqət,
Məsuliyyət!..
Kimdir onlar,
Vidənləri,
Zəkaları işıq saçan
o insanlar?
Deyək, bilsin bilməyənlər -
Kimlər olmuş
Bu millətin yaddaşında
Zaman-zaman ölməyənlər:
Tələt Paşa,
Əli bəy Hüseynzadə,
Cəlal Sahir,
Fuad Körpülü,
Yahya Kamal Bayatlı,
Ziya Gökalp,
Xəlidə Ədib Adivar,
Doktor Adnan,
Ömər Seyfəddin,
Məhməd Əli Təvfıq,
Yusif Akçura -
toplandılar bir ara.
Toplandılar,
Düşündülər, daşındılar,
Düşündülər, danışdılar,
İstanbulun xilasına

Aradılar bir çara...
... İki ay da ötdü, sonra
İyun, Min doqquz yüz on beş...
Çanaqqala meydanları
Cəbhə-cəbhə,
Səngər-səngər
aradılmış...
Ənvər Paşa təlqinləri,
Rəsmi dəvətinə görə
“Savaş ədəbiyyatı
kampaniyası”
yaradılmış...
Bu dilbirlik,
Bu əlbirlik
Əməlbirliklə də, yenə
Yana-yana
atəş rəngli gül oldular,
Birlik deyən dil oldular:
Əli bəy Hüseynzadə,
Məhməd Əmin Yurdaqul,
Cəlal Sahir,
Ömər Seyfəddin,
Haqqı Süha Sezgin,
Tekin Alp,
Ziya Gökalp,
Sami Paşazadə Sezai,
Enis Behic,
Hüseyn Rəhimi,
Ruşən Əşrəf Ünaydın,
Hüseyn Cahid,
Əli Canib,
Orhon Seyfi Orhon -

Elə bil ki,
hər birinin qənşərinə
bir aşılmaz qala düşür.
Suallar əndişəsində,
“Olar-olmaz?” bəlkələrdə
qala-qala
Axır, güclü bir inamla
Çanaqqala cəbhəsinə
yola düşür...
O Çanaqqala ki, orda
Hər kəlmənin gücü böyük,
intişamı, öcü böyük.
Döyüşənlər
gerçək bir ümidə möhtac.
Orda ruh - şah,
inamsa - tac!
O könüllü ziyalılar
On gün savaşlar köçündə,
Cəsur əsgərlər içində
Dolaşdıqca alay-alay
Hər kəs bu savaşa hazır.
Baxıb türkün qeyrətinə
Əli bəy də
qanad taxıb heyrətinə
dizi üstə şeir yazır:
“Süleyman Paşanın bir bərgüzarı,
Bu yerləri türkə vermişdir Tanrı!
Ey düşmən, burası Turan qapısı...
Şəfəq nurlarında göründü Rizvan,
Canana qovuşdu şəhidin canı,
Torpağa qarışdı kəmiyi, qanı.
O qandan yaratdı bəni Xaliqim...”

Yenə savaş,
Savaş gedir.
Bir səs gəlir:
- Haydı, haydı, top başına!
Mərmiləri
mərdiməzar quldurların
səp başına!
Yer üzünün əsəbində,
Su üzünün qəzəbində
bir daş gəmi üzür, üzür,
O daş gəminin göyündə
gurlayan top mərmiləri
qanad çalır, bir daş süzür.
O daş gəmi, bu daş mərmii
daş gəminin daş köksünü
nişan alır.
Bir daş uçur,
Bir daş gedir -
Daş ürəkli bir aləmdə
savaş gedir.
Dağda savaş, düzdə savaş.
Canda savaş, sözdə savaş.
Savaş gedir,
Ahda savaş,
Ruhda savaş.
İçdə savaş,
İştə savaş -
Savaş gedir,
Savaş gedir...

XINA

Qanlı suların sonası
Saçlarına xına qoydu.
Türk oğlunun mərd anası
Saçlarına xına qoydu.

Top gurladı başı üstə,
Daş qalmadı daşı üstə.
Yaş da gəldi yaşı üstə,
Saçlarına xına qoydu.

Haray salıb hər tərəfə,
Üsyan etdi şər tərəfə.
Boylanıb zəfər tərəfə
Saçlarına xına qoydu.

Dərdlər gəmi tək yön alar,
Ağrı sahilə yanalar...
Türk naminə türk analar
Saçlarına xına qoydu.

Gözlərində göylər yandı,
Avand bildilər hər andı.
Hər oğlunu qala sandı,
Saçlarına xına qoydu.

Qonşuya keçdi Şahbikə,
İstədi köksə ah bükə.
- Sarsılma - dedi Məleykə,
Saçlarına xına qoydu.

Xəyalı çəkdi anımlar,
Saf mərhəmətlər, yanımlar.
Kişi sözlü bəy xanımlar
Saçlarına xına qoydu.

Oğullar xına gördülər,
Ana saçları hördülər.
Analar andıbirdilər -
Saçlarına xına qoydu.

Mətləb budur: hər vaxt, hər an
Qalib olsun böyük Turan.
Oğullar Vətənə qurban!
Saçlarına xına qoydu.

Bu xınalar al qan rəngi,
Qan da - sökülən dan rəngi.
Qalibiyyət, inam rəngi -
Saçlarına xına qoydu.

Halım haman xınalandı,
Ümid, inam sınılandı,
Qürur, dözümlü analandı -
Saçlarına xına qoydu.

Tək ana yox, göy yamaclar,
Yamaclarda ətək uclar,
Gədik qaşlar - zirvə taclar
Saçlarına xına qoydu.

Sinməyib sinə döyənlər,
Oba, ocaq, yurd öyənlər,
Oğlunu qurban deyənlər
Saçlarına xına qoydu.

Çanaqqala qalxsın gərək,
Yandı boğaz, yandı ürək-
Öncə Vətəndir! - deyərək
Saçlarına xına qoydu.

Qardaş yurdun imdadını
Eşidincə Azərbaycan
Rahatlıq tapa bilmədi
Dalğalı dəryatək bir an.

Titrədi Qoşqar, Savalan,
Muğan, Şirvan, Mil çağladı,
Abşeronu dərd-sər alan...
Qarabağ qara bağladı...

O missenat Zeynalabdin
Aradı kömək çəmini.
Tək-tək də bağrına basdı
Könüllülərin cəmini.

Türkiyəyə yardım üçün,
Bərpa üçün əmniyyəti
Yaratdı müsəlmanlardan
“Bakı xeyriyyə cəmiyyəti”.

Cəmiyyətdə toplaşdılar
Cavanlar, orta yaşlılar.
Gerçəyində hünərlilər,
Xəyalında savaşılar.

Susdurmaqçün korluq çəkən
O ehtiyac qırğınları
Ümid yolla yola düşdü
Türkə ərzaq karvanları.

Göndərildi tibbi sursat,
Yeyim, içim, geyim - nə var.
Bir də arzu, bir də murad -
Daha nələr deyim - nə var?!

Könüllülər halay vurub,
Qala qurdu hallarından.
Yəqinliyə əl verdilər
Əl çəkib suallarından...

Məqsəd doğru, məram aydın:
Qardaşlar qurtulsun dardan.
Azərbaycan dayaq olsun
Qardaş elə bu diyardan.

BİR ÇAVUŞUN İNADI

Silivekli çavuş Məmməd
Yaralar almış Məmməd
Zorla açıb gözünü
Sərt söylədi sözünü
Qovrulub yana-yana:
- Tibbi yardım bir yana
Geriyə dönəlim biz!
Dinlik zamanı deyil,
Döyüş istər qəlbimiz!
Bizim dönüşümüzlə
Qoy düşmən batsın yasa,
Mən şəfanı neynirəm
Yurdum şəfa tapmasa?!
Çox dilə tutdular ki,
Aparsınlar həkimə.
O, razılıq vermədi
Bu inada, bu hökmə.
Dedi: - Vətən sağalsın,
Təki Vətən sağ olsun!
O, hayqırdı son kərə
Sözləri kilidləndi,
O inad zirvəsindən
Göz qapaqları endi...

GÜLÇÖHRƏ

Çağdaş insanlar,
Deyim, inanın
Səbri daşmışdı
Azərbaycanın...
Osmanlıdakı
qanlı qovğalar -
Antanta fikri -
Qədim sovxalar,
Niyətlərində
İstanbul adı,
Ürəklərində
Çox məkrin odu
Onları bir an
Rahat qoymadı.
Önə çəkildi
İşğal planı,
Başlandı Yerini,
Göyün talanı.
Qopdu gürşadlar,
Əsdi qara yel,
Çəkilmək nədir-
Yağı yönündən,
Namərd önündən
Əkilmək nədir -
Bilmədi mərd el.
Coşdu sevgilər,
Coşdu hünərlər.
Şəhid olmağa
Hazır əsgərlər

Öpüb torpağı
Söylədilər: “Can!”
Öz qardaşına
Köməyə qalxdı
Azərbaycan.
Kəndlər, şəhərlər-
türkün zilləti
zillətim! - dedi.
Düşmən önündə
Haray çəkənlər
millətim - dedi.
Keçmiş qeyrətlə,
ötmüş hünərlə
tapaşmaq gərək,
Qardaş əlindən
Qeyrət əliylə
Yapaşmaq gərək.
Darda sınıanmış
Elim var olsun!
Millət yolunda
Ölüm var olsun!
Qorusun ellər
Ərk nizamını,
Göstərsin gərək
Türk əzəmini.
Ulu Yaradan,
Kömək ol bizə.
Zülmət çökməsin
gündüzümüzə!
Ey Tenqri - Tanrı
Aç Tan yerini.
Qədim közlərin-

Doğma sözlərin
Gəl, aç sirrini...
“Tan” “dan”ın özü,
“Tan” Tanrı demək.
Tanrı izniylə
Türk türkə kömək.
Hər nərə, haray,
Hay türkə kömək!
Gün türkə kömək,
Ay türkə kömək!
Şüara döndü
İç duyğuları...
Bu ali məram -
Ruh qayğıları...
Top nərəsinə
oyandı Bakı.
Həsret odunda
Hey yandı Bakı...
Qəzəblərindən
Yumruq yumdular
Ərlər o ki, var.
Səfərbər oldu
Burda oğullar.
Kölə süstlüyə,
Boz ətalətə
Sinə gərdilər;
Atəş çeynəyib,
Od püskürdülər.
Fəryad günündə,
İşğal önündə
Dönüb tərərə,
Canlı çəpərə.

Dönüb qalaya,
Yola düşdülər
Çanaqqalaya.

Anam Azərbaycanda
Mat qoymuşdu fələyi
Bir Abşeron igidi,
Bir Mərdəkan mələyi.

Sədaqət döyüntüsü
Qəlblərinin səsiydi.
Leyli-Məcnun duyğusu
Onların sevgisiydi.

Məhəbbət ürəklərin
İstəyinə sədd deyil;
Əsəd-Gülçöhrə eşqi
Haqdır, rəvayət deyil.

Bu eşq nurlar yuvası -
Göyü od saran kimi.
Ətir saçır dan üzü
Sarı zəfəran kimi.

Biləndə ki, Türkiyə
Tufanlar qoynundadır.
Fitnəkarlar fitnəsi
Örtülü oynundadır.

Biləndə ki, sevənlər,
Sevənləri səsləyir,
Bir elin övladları
Qardaş eli səsləyir.

Səs-səsə vermək üçün
Qopdular səslərindən.
Namus, qeyrət borcunu
Tapdılar səslərindən.

Əsəd nişanlısını
Bağrına basdı son göz,
Dedi: - ulu milləti
Sındıra bilməz bir kəs.

Mən də millət oğlu tək
O yerdə olmalıyam,
Döyüslərə atılıb
Zəfərlər çalmalıyam.

Üç dövlətin ordusu
Düzülüb od haləyə.
Vəhşi bir hücum çəkib
Doğma Çanaqqalaya.

Gövdə, budaq bir yana,
Köküm məni səsləyir.
Tarixlər iftixarı
Türküm məni səsləyir.

Dədə dastanlardakı
boyum məni səsləyir.
İlk ünvanım, ilk adım,
Soyum məni səsləyir.

O kitab rəfimizdən
Baxan “Oğuznaməmiz”,
Yazı məktublarımız,
Səs, söz, ağız naməmiz.

Sükutunu ox kimi
Tuşlayıb üstümüzə,
Göstərir hünər dolu
Hikmət yolunu bizə.

Bu gün türkün önündə
Çox hiyləgər yağıdır...
Osmanlı dövlətinin
Ölüm-qalım çağıdır!..

Qardaş çağırışına
Bil ki, getməsəm olmaz.
Getsəm, yəqin sevgilim
Dözər, gül kimi solmaz.

Gülçöhrəm, əzizim, sən
İnan qətiyyətimə.
Mənə uğurlar dilə,
Döz bir az həsrətimə.

Səbrinə, basaraq daş
Gözündə bir gilə yaş
Yaxşı! - dedi Gülçüöhrə -
Az qalıbdır səhərə,
Get, hazırlaş, yola düş
Düşmənlə ertək döyüş.

İntiqam alıb qayıt,
Qələbə çalıb qayıt.
Geciksən, bilsin aləm,
Mən də arxanca gəlləm.
Bizdənsə arxayın ol,
Ömrüm-günüm, yaxşı yol!

Əsəd könüllü gəldi Osmanlı torpağına,
O çağladı baxınca türkün dərdli çağına.
Göruncə buludların yerdə süründüyünü,
Çəmənlərin dumana, toza büründüyünü
Anaların gündüzlər qara geyindiyni,
Bəylərin, bayanların cəngi bəyəndiyini.
O da cəngə atıldı nərəli aslan kimi,
Bağrını al-qan etdi söküləsi dan kimi.
Könüllülük timsalı yanıb könül odundan,
Alov saçdı cəbhədə Azərbaycan adından.
Dönmədi babaların sərt inadı kimi o,
Döyüşdü iki elin bir övladı kimi o.
İstərdi ki, vuruşa, vuruşda bərkiyəydi.
Bir gözü Azərbaycan, bir gözü Türkiyəydi.
O düşündü: - millətçün gərək biz yanaq, qala,
Onu doğdu Mərdəkan, səslədi Çanaqqala.
Vüqarlanıb, öyündü o, türkün savaşıdan,
Gülçöhrənin xəyalı heç çıxmadı başından.
Bir qəlbini bölmüşdü o, müqəddəs ikiyə:
Onun Gülçöhrəsiydi Azərbaycan-Türkiyə!..
Mehmetciklər güvənci, düşmən bəlası Əsəd,
Azərbaycan balası - türkün qalası Əsəd.
Koroğlu nərəsiydi onun məğrur səsinde,
Beləcə, ad çıxardı qardaşlıq cərgəsində.
Odlu, şahin gözündən ərşə çəkildi yuxu,

Nə səksəkə tanıdı, nə hürkü, nə də qorxu.
Sularda qərq olunca Antantanın gəmissi,
Boğazda boğazlanıb batırdı rus hamisi...
Fransızla ingilis bir çaşqındır hərəsi
İlk dünya savaşının beləydi mənzərəsi...

Mərdlərə kan olan hər dərdə kanda -
Gözəllər məskəni şux Mərdəkanda
Bir gözəl gözləri hey yol çəkirdi...
Qardaş bir millətin qovğası, dərdi
Onun dincliyini əlindən almış,
Yatmayıb gecələr, xəyala dalmış.
Bəzən bu dünyanı tamam unudub,
Sübh çağı üzünü qıbləyə tutub
(Xəyalı Əsədin yanına uçub).
Tanrı dərgahına müdam əl açıb
Dua eləyirdi nişanlısına,
Əsədin varlığı arxaydı ona.
Fəqət günlər keçib, aylar ötürdü,
Nə şübhə, nə də ki, həsrət bitirdi...
Gülçöhrə “bəlkə”lər əlində yesir,
Ürəyi quş kimi çırpınıb əsir.
Yanağı seçilmir sarı güllərdən,
Bir xəbər eşidə bilmir ellərdən.
Necə əhvaldadır bilmir Əsədi,
Bir soraq ipucu onun bəsidü...

Zaman ötdü, səhər açdı,
Gün də batıb, axşam düşdü.
Beləcə qara nisgillə
Gülçöhrə hər an görüşdü.

Əsədin şəklinə baxıb
İntizarına sədd çəkdi.
Döyüşçü nişanlısına
Bir qədər də həsəd çəkdi.

Düşündü: - gəlmir, gəlməsin,
Mən gedərəm o gedənə.
Yanan bağrım necə dözsün
Həsrət vurduğu zədənə?!

Sevgilim məni gördükdə
Əzabı da nəşə bilər.
Ölümlə üz-üzə gəlsə,
Ölümə də baxıb gülər!..

Mən onu tapmaqdan ötrü
Əsgərlərə qatılam.
Alovlu, qanlı-qadalı
Döyüşlərə atılam!..

Dar boğazda hünər doğur
Qazax, özbək, türkmən, tatar.
Azərbaycan, qırğız, uyğur
Nə usanar, nə də yatar.

Eyni köklü bir millətin
Çiyin-çiyinə duruşu
Cəsarətin, səyin, qətin
Dəyanətin haqq vuruşu...

Bir ağızda dodaqların
Su deyib - qurumasıdır...
Kök üstündə budaqların
Kökünü qorumasıdır.

Qurşun-qurşun barmaqların
Daş yumruğa dönməsidir.
Qoşa-qoşa qanadların
Bir simurğa dönməsidir.

Bu qardaşlıq halayında
Bir qız qardaş görünmədə.
Ağır döyüş libasına
Zərif cismi bürünmədə...

Yığıb uzun hörükləri
Bağlamış papaq altında.
Nazını qoyub bir yana
Məğrurdu zəfər atında.

Ulduz gözləri sayırşır,
Bənzəyir özü zöhrəyə.
Bu geyim gözəl yaraşır
Bizim elli Gülçöhrəyə.

O, cəbhəyə gələn gündən
İradəsin çəkmiş bərkə...
Yanmış Əsədin eşqilə,
Qardaş demiş neçə türkə.

Yıxıldıqca torpaq üstə
Neçə vücut, cism, cəsəd.
Havalanmış gördüyündən
Yəqin etmiş yoxdur Əsəd.

Eşidib ki, həlak olmuş,
Nişanlısı türk elində.
Gülçöhrənin şəklini də
Son anda tutmuş əlində.

Nişanlısının əksinə
Salmış əzəldən mehrini.
Qan fişqıran dodağına
Sıxıb öpmüş “Gülçöhrə”ni.

Bu xəbəri eşidincə
Bir əsgərin söhbətindən
Gülçöhrə fəryad qoparmış,
Axmış göz yaşları dən-dən.

İndi o, Çanaqqalaya
Hay-haray salmağa gəlmiş.
Nakam eşqinin heyfini
Yağıdan almağa gəlmiş...

Bir iz qoymaq istəyirdi
Hər təpədə, hər dolayda.
Ancaq ona həmsirə tək
İş tapşırdılar alayda.

Qorxu nədir bilməzdi o,
Vücudunda qəzəb, hədə.
Hər yaralı mehmetciyə
Yardımcıydı o, cəbhədə.

Çağlayırdı saçlarını
Mərmi yeli daradıqca.
Cəsur, dönməz əsgərlərin
Yarasını sarıdıqca.

İntiqam - məramı, andı,
Gözlərində həsrət acı...
Dilində Əsədin adı,
Qəlbində millət amacı.

Onun üçün xəyalında
Türkiyə bir ümman idi.
Fəqət indi o ümmanın
Sabahları duman idi.

O dumanı yara bilən
Türk ərlərin cürətiydi.
O cürətin yarınları
Yara zəfər sərvətiydi.

Bir qaşığı qanından qorxan
Bir ümman arzudan keçər.
Bir qarış torpaqdan qaçan
Bir Vətən ruzudan keçər.

Gülçöhrə Azərbaycandan
Ruh-yol salmağa gəlmişdi.
Sevgisi uğrunda hər an
Pərvaz olmağa gəlmişdi.

Ancaq geri qayıtmadı
İnam eşqiylə yüksəldi.
Mərd eli Mərdəkanına
Şəhidlik sorağı gəldi...

İMAN HEYKƏLİ

Bir heykəlin önündəyəm,
Heyrətdir onun hər daşı.
Üstündə isnad yazı var:
Abidə - Seyid Onbaşı.

Qoca seyid sınıq topla
Üç mərmə atdı düşməne.
İkisi getdi boşuna,
Üçüncü, gəmi döşünə...

İki yüz yetmiş altı kilo -
Hər mərmənin çəkisiydi.
Onları qaldıra bilmək
Bir saf imanın əksiydi.

Boğazda hücumu pozdu
Qoca Seyidin inadı.
Düşmənin yarısı çaşdı,
Yarıda yara qanadı...

Yerdən mərmini qaldırmaq
Ona yeddi qat ağırdı.
Ruh adamı, irfan oğlu
Darda Rəbbini çağırıdı...

Havranlı Kosa Seyidin
Hünərinə el bələddir.
“Milləti üçün çalışan
Təkbaşına bir millətdir”.

O ağırlığı qaldıran
Təkcə öz gücü deyildir.
O gücdə Tanrı əli var
Tək insanda güclər küllidir.

Kürəyindəki mərmini
Topun lüləsinə qoyan
İnam yüklü bir insana
Qarşıdakı zəfər əyan.

Qara şərə sipər olan
Qoca Seyid bir şücaət.
Ürəyində təpər olan
Bir fədakar, bir mətənət.

Səsimi hıçqırıq boğmuş,
Sükutum ərsə yüksəlmiş.
O, türk arzusundan doğmuş,
Türkün yuxusundan gəlmiş.

Can köksünü ötürdükcə,
Könül vermiş ah eşqinə.
Hər mərmini götürdükcə
Sığınmış Allah eşqinə.

Arzu çin-çin, xəyal dən-dən,
Məqsəd, məram cürətlənmiş.
Ulu Peyğəmbər hüsnündən
Qoca Seyid surətlənmiş...

O, könül, idrak, düşüncə,
Tanrısıyla ortağ eşqi...
Bütün eşqlərdən öncə
Vətən eşqi, torpaq eşqi.

O, zəfəri erkən duydu,
Qorudu göz didəsini.
Şəhidlikdən əvvəl qoydu
Şəhidlik abidəsini.

Kökündən ərlik əxs etdi,
Əzib atdı əzikliyi.
Ona sınımazlıq bəxş etdi
Bir Osmanlı nazikliyi.

Yurduydu gövhəri, ləli,
Yurdsuz qalası uçulur...
Türk cocuqlarının dili
“Vətən” sözüne açılır.

Dil dediyini haqq deyir
Müqəddəs sözə yovuşur.
Bu dil sonra “torpaq” deyir,
Axır torpağa qovuşur.

Başından dərdlər sovuşan
Öncə imanın son başı -
Əbədi haqqa qovuşan
Mübarək Seyid Onbaşı.

Qəzəblər qına girir
“Olmaz”lar divarında.
Ölənlər dəfn olunur
Döyüşlər civarında.
Kimsə cəbhə dostunun
Yarasını sarıyır.
Kimsə düşmən saçını
Mərmilərlə “darayır”.
Kimsə yaralılara
Əl uzadır - qalx - deyə.
Kimsə kimə bağıır,
- Qalx, qanlara bax - deyə.
Bir möhlət, macal içrə
Bu nə sirr, bu nə tilsim?!
Türk oğlu cəsədini
Qaldırır ingilisin.
Deyir - ey nakam, qərib,
Səni cilovsuz nəfsin
Vurub torpağa sərib.

Sən bizim üstümüzə
yağı kimi gəlmisən.
Öz döyüş qanununla
Ölümə yüksəlmisən.
İşğalçılıq andınla
Bel bağladın yarına...
İndi qanın tökülmüş
Bu türk torpaqlarına.
Biz Haqqın dərgahına
İmanla yetməliyik.
Səni biz öldürmüşük,
Biz də dəfn etməliyik.
Sağkən düşməndin, ölüb
Sonlandın əhdimiztək.
Uyu torpağımızda
Bizim şəhidimiztək.
Qanımız tökülüncə
Bizim torpağımıza,
Məzarımız qazılsın
Burda omuz-omuza.
Siz ki torpağımızın
bir parçası oldunuz.
Hər an bizimlə birgə
Çəciləcək adınız...
Sən türkün ürəyinə,
türkün qəlbinə bir bax:
Burda belə müqəddəs,
Belə ucadır torpaq!
Günəş də qürub edər
Batırkən insan səsi.
İnsanlıqdan keçməli
İnsanın əqidəsi...

İllər yeldir,
Yellər dildir.
Göz, yaş tökmə
ötənlərə
gildir-gildir.

Könül yazsın,
Xəyal azsın.
Türk, şeirim
Dərgahına
qədəm bassın.

Söz, qanadla
Ruh, qan atla
Varaq üstə
Varaq qatla.

Görən - aləm,
Aləm - qələm.
Kaş, üz tutam
Şəhidliyə -
öləm, öləm!..

Sussun ahım,
Uçsun ruhum.
Səmalarda
Sübhüm üçün
Mən uyuyum.

Göy heyranlıq,
Yer qaranlıq...
Sükutumla
Qoy dil açsın
qəhrəmanlıq.

MUSTAFA KAMAL EŞQİ

Bu eşq dünyaya sığmazdı,
Qərar tutmuşdu qəlbində.
Yağmur olub da yağmazdı,
Göyərüb bitməzdi gendə.

Haşa tutma birəm-birəm,
Hünər ayrı, sevgi ayrı.
Onun gəlişinə xürrəm
Döyüşlərin Conkbayırı.

Əlli yeddinci alaya
Səsləndi Mustafa Kamal:
- Əsgər, qəzanız mübarək!
Mübarək qəzaçı amal!

Alayın böyük itkisi
Böyük varlıqlara yoldu.
Ağrı-acılar ötküsü
Yarınlar sevinci oldu...

Sevincin içi duyuru
Dərdin dıışı, bayırıdır.
Kişiliyin Conkbayırı,
Eşqin də Conkbayırıdır.

Yol tapmış duman köçündə,
Yanar ürəyi göz açmış.
Millətin gözü içində
Mustafa Paşa göz açmış.

Göz içində göz açanın
Qəlb içində yeri başdı.
Vətəninədən söz açanın
Ruhu, dincliyi savaşdı.

Torpağıyla tən böyüyən
Qalxar dizindən yuxarı.
Dilində Vətən böyüyən
Özü-özündən yuxarı.

Yanlışdı yanılaşda yanan,
Yaman, olmaz yanılması.
Millətini Kəbə sanan
Sanılması, anılması.

Haqq nədir, ədalət nədir? -
“Olar-olmaz” mübadilə.
Ən böyük fəzilət nədir? -
Torpaq üçün mücadilə.

Əsgərinə - oyan! demək
Şax yuxusuzluq təbidir.
Döyüşləri əyan demək
Qorxusuzluq məktəbidir.

Ölümlərə ölüm saçmaq
Qeyrətlə ağıl işidir.
Yağı üstə qanad açmaq
Nə söz, nə nağıl işidir...

Vətən deyib, Vətən anan
Hər ayrını əyəsindir.
Həqiqətinə inanan
Qalibiyyət yiyəsidir.

Olmaq müşkül, qalmaq çətin,
Sən zirvəsə ön ətəkdir.
Çox hörmətin, çox rəğbətin
Mustafa Kamalı təkdir.

Qayaları qarış-qarış
Addım-addım dolandıqca,
Qürurlanmış o, bahar, qış
Ər babaları andıqca...

Ana demiş torpağına
Həm çölünə, çəməninə.
Qalxmış zirvəli dağına
Dönmüş aslan əməninə.

Hər əsgəri öz dilində
Dindirməyi bacarmışdı.
Çox ucanı əməlində
Endirməyi bacarmışdı.

Çox darqursaq yağını da
Meydan açıb, qoymuş darda.
İtirmiş qəm çağını da
Ana Anafartalarda.

Onun adıyla səsində
Qərarsız el qərar tapmış
Arıburnu cəbhəsində
Mərdlik qalaları yapmış.

O deyirdi: - “Əsgərlərim,
Mənim aslanlarım, şirim,
Mən sizə vuruşmağı yox,
Ölməyi əmr eləyirəm!”

Düşmən üzü Osmanlının
Yapı yapan yapısıdır.
Çanaqqala hər qanlının
Egey dəniz qapısıdır.

Bu qapıda sayıq duran
Möhtəşəm sipər ikidi:
Biri cəbhələri yaran
“Anafartalar igidi”.

Biri də igidin eşqi,
Ucadan-uca şərəfi.
Onun baxışı sərt nizə,
Ürəyi ipək kələfi...

Topların nişangahında
Ölüm üçün durmuş qəsdə.
Hər əmrinə müntəzirdi
Alay, tağım, bölük, dəstə.

Kimsə tablamaz cəngində
Yolu olsun dərə, ya düz.
Gözlərinin göy rəngində
Sular yatmış gecə-gündüz.

Amma o gözlər yatmadı,
Yatmaq nədir, qırılmadı.
Mavisi yasa batmadı,
Buludları çirpilmadı.

Yasa batdı baxan düşmən,
Buludları da ağladı.
Kaş, baxıb görəydim mən,
Görəydim necə çağladı...

Qırılmadı məslək, amal,
Basılmazdı Vətən - deyə.
Görəydim Mustafa Kamal
Necə qalxdı liderliyə.

Millət üçün içdən yanan
Milli lider bu sayaqmış...
Könüllərdə dalğalanan
Atatürk özü bayraqmış!..

DUR, YOLÇU

Keçmə boğaz sularını,
Dur, yolçu, durdur yolunu.
Düşün yada salarını...
Dur, yolçu, durdur yolunu.

Suya döndüm, Aya baxdım,
Xəyal dalğasında axdım.
Sahil döşündə oxudum:
“Dur, yolçu...” durdur yolunu!

Hər tərəf könül parası,
Göynər zamanın yarası...
Şəhid ruhlardır burası,
Dur, yolçu, durdur yolunu!

Seyr et sənələr hüsnünü,
At, yürüyən hər nəsnəni,
Xəyal aparacaq səni,
Dur, yolçu, durdur yolunu!

Çəkmə səbr oxun yayını,
Dolan muzey sarayını.
Eşit ruhlar harayını...
Dur, yolçu, durdur yolunu!

Troya bir at ayırdı,
Ata atlan, çöl-bayırdı...
Gelibolu, Conkbayırdı,
Dur, yolçu, durdur yolunu!

Addımında qan izləri -
Səddülbahir qaziləri...
Ötmə, burda ruhlar diri,
Dur, yolçu, durdur yolunu!

Qara dəniz dan sorası...
Ağdəniz - əsgər sırası...
Mərmərə - Egey arası
Dur, yolçu, durdur yolunu!

Dur, dinlə torpaq eşqini,
Ara arımaq eşqini...
Keçmə qorumaq eşqini,
Dur, yolçu, durdur yolunu!

Ayaq saxla, düşün, daşın,
Boğaz üstündədir başın...
Bu yer - bir çanaq göz yaşı...
Dur, yolçu, durdur yolunu!

Dur, sənlə rüzgarlar dursun
Öz yurduna yarlar dursun,
Sevgisi baharlar dursun,
Dur, yolçu, durdur yolunu!

Od saçan sular içilməz,
Bu nisgil, həsrət kiçilməz...
Dur, Çanaqqala keçilməz,
Dur, yolçu, durdur yolunu!

EGEY, EGEY!..

Su keçirdin dar boğazdan,
Keçməz namus, ar boğazdan
Can çəkəndə car boğazdanq
Baxma acı, ögey-ögey,
Egey, Egey!..

Təpik təpdim tap təpədə,
Köpük gördüm kip küpədə,
Ləpə kölgən kor köpə də,
Heyrətli dalğaların key,
Egey, Egey!..

Üzündə üzmez yanağım,
Mən qonağın, sən qınağım.
Sınan dərya; su sınağım -
Məndən sənə yağan giley,
Egey, Egey!..

Nədən sınağı bol verdin?!
Yağılara əl-qol verdin
Niyə sinəndən yol verdin?!
Gəl, peşmanlıq libası gey,
Egey, Egey!..

Şər, tərəkində tərg oldular;
Sularına qərq oldular.
Şimal, cənub, şərq oldular
Dörd bir yönə yönəldin hey-
Egey, Egey!..

Bəd minət - bel alığıdır,
Qeylü-qal - səhv qalığıdır.
Tavamdakı balığımdır -
Sümüyü boğazımda, heey! -
Egey, Egey!..

Ölüm ucuz, ömür baha -
Duaçıyam tək Allaha!
Tamaşamdan doydum daha
Salamat qal! Tamam! Okey!
Egey, Egey!..

SON ÜN

Boyun boya boyanışı -
Çanaqqala zəfərimiz.
Türk soyunun oyanışı -
Çanaqqala zəfərimiz.

Yuxumuzun çinlənməsi,
Çoxumuzun cəmlənməsi,
Oxumuzun ünlənməsi -
Çanaqqala zəfərimiz.

Ruh pöhrəsi - bağ, yaz içi,
Birlik yazı - kağız içi,
And udmayan boğaz içi -
Çanaqqala zəfərimiz.

Qan torpaqda qonaq qala,
Qan qalmasa, qınaq qalar...
Sanlı gündən sınaq qalar
Çanaqqala zəfərimiz.

Qol-budaq tər tənək işi,
Həyat dərgi, dərnək işi.
Nəsillərə örnək işi -
Çanaqqala zəfərimiz.

Antantanın dəmi yanlış,
Suda üzən gəmi yanlış,
İşğal nəfsin himi yanlış -
Çanaqqala zəfərimiz.

O dərdi kim açıb-bükdü?!
Yağı düşmən çaşıb, hürkdü.
Bu hünərə dünya çökdü -
Çanaqqala zəfərimiz.

Zordu yaşatmaq qüruru...
Millətin ruhu saf, duru,
Çiyin-çiyinə düsturu -
Çanaqqala zəfərimiz.

Ayaqdadır ayaq səsi,
Əl - əl-ələ ənənəsi.
Bağımsızlığın binəsi -
Çanaqqala zəfərimiz.

Qəlbin ən qəlbi əzizi -
Türkün şəhidi, qazisi.
Tarixin altun yazısı -
Çanaqqala zəfərimiz.

ƏN SON ÜN

Dərdli Odlar yurdum sərdar qaladır,
Neçə döyüş burda, neçə iz burda.
Bu gün Qarabağım Çanaqqaladır,
Seyid Onbaşıyla Mübariz burda.

Torpaq, qanımızla yoğrulmaqdisa,
Haqqın çırağıdır cəhdlərimiz.
Ölməzlik, təzədən doğulmaqdisa,
Demək, at üstədir Şəhidlərimiz.

Bu atlar, köhlənlər cilov gəmirər,
Od yağar gözünün damcılarından.
Nalsız dırnaqları torpağa girər
Şəhid ruhlarının qamçılarında.

Bir yanda Xocalı - şikəst Qarabağ,
Bir yanda Şikəstə necə Şur olsun?!
Çingizin gözüylə soyqırma bax;
Türkü təslim görən gözlər kor olsun.

Qapısı dünyaya açılan gülər,
Ürəyiaçıqlar nəyi var bölür.
Məndən inciməsin siyasətçilər,
Pərdə arxasında həqiqət ölür...

Bir əlac gəzirik min acımızda,
Köksümüz yaralı, dağım-dağımdır.
Başımız həsrətdir baş tacımıza,
Tacımız - tarimar Qarabağımdır.

Qara qətliamlar - soyqırım yolu;
Bir şəhər yox oldu, el yasa batdı.
Ayrışeçkiliyin fəlakət qolu
Bölhaböl - bu da mı bir hesabatdır?!

Bəsdır, qılınc vurduz hey kölgəmizə,
Barlı dünyamızı uralamayın.
“Dağlıq”, “aran” deyib nur bölgəmizə
Bütöv Qarabağı paralamayın.

Ruhlar qalxıb gəlir keçmişdən bəri,
Yol verin döyüşlər şahidlərinə.
Siz ey Çanaqqala fədailəri,
Əl verin Qarabağ şəhidlərinə.

Dünya heyranıdır qətiyyətimin,
Ana yol - beşikdə ərlik uyutmaq!..
İki dövləti var bir millətimin,
Türkü qorumaqdır birliyi tutmaq.

Bu gün sizinləyəm, türk övladları -
Loğmanım, əlacım, aləmin, ellər.
Ağ kağız üstündə könlüm odları,
Birlik şərqiimizdir qələmim, ellər.

*Fevral, mart 2015.
Bakı-Çanaqqala*

KİTABIN İÇİ

Ülvi duyğular, nəcib ideallar şairi Yusif Nəğməkar	3
---	---

ƏLİM-DİLİMİN QƏLƏMİ

Arzum, məni körpü elə	26
Söz-şeir	27
Rəsuluyam.....	28
Əlim-dilimin qələmi	29
Anamdan yadigar oxlov	30
Gizlədin anamın paltarlarını	32
Su, yuxunu mənə danış.....	35
Bitəm kölgən düşən yerdə	37
Necə doğulardı?	38
Keşiyində durmuşam	39
Künc	40
Yaşım	42
Səs xoşbəxti	43
Sənin gözəlliyin nəyimə gərək?!	44
Böyümüşlər görməsin.....	46
Həyat müşkülü	47
Səsim gəlmir?!	48

Altımışıncı yuxu...	=161=
Boğdum həsrətimi.....	49
Görünmək	50
İlahi, verdiyin dərdlərə şükür!	51
Odun sirri	52
Tərk eləmə	53
Yetimdir	54
Bir mən	55
Lalə	56
Uşaq qəbirləri	57
Tutmuşam.	58
Ümidim bağlanıb.....	59
Azərbaycan	60
Dinən kitab	61
Betərdi.....	63
Ayaq-baş	64
Körpə sözlə danışdıqca.....	65
İstedadsız.....	66
Ölçü	68
Boyunduruq.....	69
Vəcdin kölgəsi	71
Dal qapı	72
Baş əymədən.....	73
Papaqçıya	74
Sevgi və qorxu	76
İllərliyim (Tərcümeyi halım)	77

Xor.....	80
Şeh.....	82
Qarabağ qədər.....	83
Dünən	84
Tüpürcək	85
Ölən suallar	87
“Yanıq Kərəmi”yə oynama	88
Bulaq üstündə	90
Altmışıncı yuxu.....	91

SƏNDƏN ÖZGƏSİNİ..

O bilməsin!	94
Dilini şirin elə	97
Səndən özgəsini sevə bilmirəm	98
Bəsirət gözəli	100
Qəribəm	102
İki damla ah... ..	103
Dənizdə dəniz	105
Sevgi anı	106

ÇANAQQALA-TÜRKƏ QALA

Çanaqqala-türkə qala (poema)	108
------------------------------------	-----

Yığılmağa verilmişdir: 16.12.2015
Çapa imzalanmışdır: 18.12.2015
Kağız formatı: 70x100 1/16
Fiziki çap vərəqi: 16
Mətbəə kağızı: № 01
Sifariş: № 001 Sayı: 1000 nüsxə

Ofset üsulu ilə çap olunmuşdur

Kitab “PAPİRUS” nəşriyyatında yığılıb səhifələnmişdir,
Ünvan: Bakı, Mətbuat pr. 24
Telefon:(99412) 510-68-49